

NARODNA PROSVJETA

Mjesečnik za školstvo, prosvjetu i književnost.

VLASNIK I IZDAVATELJ:

„HRV. UČITELJSKO DRUŠTVO „NARODNA PROSVJETA“ ZA ISTRU U PAZINU“.

Izlazi koncem svakog mjeseca. — Godišnja cijena 5 K. — Rukopisi se ne vraćaju.

SADRŽAJ: N N N N N N N N

- Uzgoj ponosa.* — Bačić.
Gori srca! — Spj. Crvenko Bijeloplavić.
Prirodni opis Istre. — Prof. Nikola Žic.
Veli Jože. (Ist. priča). Vl. Nazor. — F. Novljan.
Ispiti učitelja za trgovačke škole.
Feministica. — Po talijanskom priredio Franić.
Talijanski liceji u Primorju i pitanje hrv. ženske učit. škole. — Bezobzirni rodoljub.
Kongres slavenskog učiteljstva u Pragu. — Po »Vzdělání lidu«
Što zahtijevaju učitelji u Austriji? — Bar.
Plaće c. k. kotarskih školskih nadzornika. — Nadzornik in spe.
Državno uzor-gospodarstvo u Pazinu (Dubravica. — Matanić.
Pitanje sjedišta hrv. učit. škole za Istru. Dalm. pokr. učit. konferencija. — Barbalić.
Naše školske zgrade. — Bodul.
Statistika gimn. i realki početkom škol. god. 1908.-09. u Austriji.
Vjesnik. — Književne obavijesti. Lične i školske vijesti. — (Omot) Raspis natječaja. Pretplate.

Raspis natječaja

za slijedeća definitivna učiteljska mjesta:

1. nadučitelja II. reda kod dvorazr. dječjačke pučke škole u Baškinovoj;
2. nadučiteljice II. reda kod dvorazr. djev. pučke škole u Baškinovoj;
3. ravnajućeg učitelja III. reda kod jednorazredne pučke škole u Vrihu;
4. ravnajućeg učitelja III. reda kod jednorazr. pučke škole u Poljicah;
5. ravnajućeg učitelja III. reda kod jednorazr. pučke škole u Korniču;
6. učitelja III. vrste kod dvorazredne dječ. pučke škole u Puntu;
7. učiteljice kod III. vrste kod dvorazr. mješ. p. škole u Risiki-Paprti;
8. podučitelja kod trirazr. mješovite pučke škole u Dubašnici;
9. podučiteljice kod četverorazredne mješovite pučke škole u Omišlju.

Beriva ovih mjesta označena su u pokrajinskom zak. od 5. lipnja 1908. br. 32. Natjecatelji imaju dokazati usposobljenje za pučke škole sa nastavnim jezikom hrvatskim, a za mjesta pod 1, 2, 3, 5, 6, 9 također za talijanski jezik kao predmet, za mjesta pod 1, 2, 3, 4, 5 pak i za naknadno poučavanje vjeronauka. Potkrjepljene molbe imaju se podnesti propisanim putem c. kr. kotarskomu školskomu vijeću u Krku do 5. ožujka t. g.

Pretplata za g. 1909.

Kot. učiteljska knjižnica Kastav	K	5.—
Hrv. čitaon. Mošćenice (I. polug.)		2'50
D. Lukež, đak III. tečaja Kastav		2.—
Dragica Havel, učiteljica Roč		5.—
Čitaonica Omišalj		4.—
Šime Kv. Kozulić, M. Lošinj		5.—
Josip Siročić, učitelj Slum		5.—
Društvo Bratimstvo		4.—
L. Novak za Čitaonicu Pazin		4'25
Hrv. Čitaonica Zora, Opatija		5.—
Sašo Licul, nadučitelj Roč		2'50
Ivan Mihalčić, profesor Cres		5.—
Rabar Ivan, ravn. gimn. Osijek		5.—
Doričić Ivan, profesor Zemun		5.—
Glaser M. učit. Sv. Luc. Oprtalj		5.—
Žic Ivan, učit. Štivan Vrana Cres		5.—
Turak Andrija, trgovac Pula		5.—
Karlayaris Ivan, Premontura		2'50
Majer Marijana, Pula		4.—
Kotarska učit. knjižnica, Puntar		5.—
Kotarska učit. knjižnica, Pazin		5.—
Jedrinić Niko, učitelj Omišalj		4.—
Dukić Anto, učitelj Mošćenice		2'50
Jelušić Franjo, Kastav		1.—
Matejčić Fran, Trst		5.—
Škola — Sr. Karlovci		5.—
Ambroz Haračić, Mali Lošinj		5.—
Pavica Marčela Galović — Klana		2'50
Mjesno školsko vijeće, Kastav		5.—
Josip Mandić, kooperator, Oprtalj		5.—
Suhčić Ester, Dubrovnik		5.—
Ivan Mahulja, Dobrinj		5.—
Buro Horvat, Pula		5.—
Miroslav Grosman, Kastav		5.—
Petar Bolonić, Sv. Petar		5.—
Josip Flego, Slum		5.—
Ivan Sarson, Čepić		5.—

Fran Baf, Tinjan	K	5.—
N. Jericio, Tinjan		5.—
N. Paglavac, Tinjan		5.—
Jelica Škrbec, Kršan		5.—
Ljubica Puhalo, Sv. Marina		5.—
Kazimir Kade, Buzet		5.—
Šepić Vinko, Buzet		5.—
Francić Bazilija, Pazin		5.—
Košir Anton, Tinjan		5.—
Sarson Rudolf, Kastav		5.—
Zlatić Matko, Lanišće		5.—
Načinović Ivan, Kršan		5.—
Šepić Jelisava, Rukavac		5.—
Flego Petar, Trst		5.—
Turak Andrija, Pula		5.—

Pretplata za g. 1908.

Mih. Hajdinger, Sv. Mat. (II. polug.)	K	2'50
Marinka Radić, učit. Marčana		5.—
Baffo Nikola, Omišalj		5.—
Tončić Lovro, učit. Veje Munc		5.—
Volarić Milka, Vrbnik		5.—
Sašo Licul, nadučitelj Roč		2'50
Premuda Pero, Zagreb		5.—
Dukić Ante, c. kr. vj. učit. Gorica		5.—
Škvarč Marija, učit. Kanfanar		2'50
Volarić Ana, učiteljica Vrbnik		5.—
Radić Mijo, nadučit. Malnaka		5.—
F. Hrdy, žup. Sv. Lovreč Lab.		5.—
Galović Marčela Pavica, Klana		2'50
Legović Vladimir, Kastav		5.—
Sladonja Jakov, Gračišće		5.—
Sarson Rudolf, Kastav		5.—
Dubrović Božo, Sv. Matej		5.—
Lesica Ivan, Rukavac		5.—
Flego Petar, Trst		1.—

Pretplata za g. 1907.

Volarić Milka, Vrbnik	K	5.—
-----------------------	---	-----

NARODNA PROSVJETA

Mjesečnik za školstvo, prosvjetu i književnost.

VLASNIK I IZDAVATELJ:

„HRV. UČITELJSKO DRUŠTVO „NARODNA PROSVJETA“ ZA ISTRU U PAZINU“.

Izlazi koncem svakog mjeseca. — Godišnja cijena 5 K. — Rukopisi se ne vraćaju.

Uzgoj ponosa.*

Motto: Učitelj, koji samo znanja priopćuje, zanatlija je —
Učitelj, koji značaj obrazuje, umjetnik je.

Colonel Parker.

I. Čovječje dostojanstvo u djeteta.

Naš školski uzgoj u pučkim i srednjim školama trpi još uvijek od »korporalskog tona«. Tako je Salzmann nazvao onaj reski ton u zapovijedanju, one uvredljive izraze, kojima se često služe uzgajatelji, da tobože pokažu svoju prevlast nad gojencima, dočim bi morala biti prava »deviza« uzgajatelja »noblesse oblige«. Nije nipošto viteški, ako sa slabijim od sebe i s onima, koji se ne mogu braniti, govorimo uvredljivim načinom.

Auktoriteta bez veledušja jest prava nagrada, kuditi nekoga nedelikatno prava je surovost. Kako hoćete, da učitelj uzgoji svoje učenike gentlemenski, ako nije sam primjerom dobro uzgojena čovjeka, plemenita ponašanja!

Mi mnogo govorimo o primjeru u uzgoju, a tada uvijek mislimo na korektno općenje odraslih ljudi s odraslima, no upravo za mladež je od velike uzgojne vrijednosti, kad ju (mladež) odrasli viteški susretaju i s njome govoreći sami sebe svladavaju.

Kaže li učitelj učenicima — ako ustreba — i »oprosti!« »oprostite!« ispriča li se, ako je u svom govoru predaleko zašao, pokazuje li pred pojedincima i pred cijelim razredom ono poštovanje, koje oživljava i diže, tada će takva učitelja dušom i srcem svi poštovati.

Dijete mora poštivati učitelja, ali i učitelj treba da cijeni gojenca. Učitelj treba da bar u višim razredima obrazloži svoje držanje po prilici ovako:

Vjerujem u boljega čovjeka savjesti, koji je u vama, i onda, kada što-god pogriješite, stoga ću vas susretati s poštovanjem i onda, kada vas budem

*) Dobrotom prijatelja došla mi do ruku krasna knjiga »Schule und Charakter« od dra. Fr. W. Foerstera, privatnog docenta za filozofiju i moralnu pedagogiku na sveučilištu u Zürichu, pak sam vam iz nje iznio ovaj članak. Bačić.

1) 10
KX14 J-46-B

morao kazniti. Ja se ovime obraćam na vaše čuvstvo do časti, ja vas podsjećujem na to, da ste vi više, da vi bolje možete, nego vam to vaš slabi pogled pokazuje«.

Dostojewski se je postavio na pravo stanovište, kad — u pogledu postupanja i s onima, koji su duboko pali, veli: »Postupajte, kako je čovjeka dostojno i s onima, u kojima je slika božja već ugasla, pak ćete još moći pojedinca učiniti čovječjim. Sudac mladeži, Lindsay u Coloradu, ima da zahvali svoje velike uspjehe baš ovoj pedagoškoj praksi. On je dobio ime: »Masseur duša«. O kad bi i učitelji bili više duševni »maseuri«, nego što svoju disciplinu temelje na tjelesnoj »massage«. Bez dvojbe djeluje na zapuštenu djecu vrlo uspješno, ako se na nekoga namjere, koji se u razgovoru s njima obraća na ono »bolje« u njima, koji ih s poštovanjem susreće.

U mladeži je čuvstvo časti temelj sve moralne čistoće, a učitelj, koji se na laku ruku igra s tim čuvstvom svojih učenika, bit će upravo sukrivac njihove moralne degeneracije.

Ima žalibože i među kršćanskim pedagogima mnogo takovih, koji ne uviđaju, da su baš radi svoga kršćanskoga mišljenja dužni s poštovanjem susretati svoje gojence.

Katolički pedagog Sacchini dovikuje im: »Da budete umjereni u svemu, a osobito u kaznama, pomislite, učitelji, s kakvim poštovanjem opominju se i kude sinovi kraljevski, i imajte na umu, da su vaši gojenci mladi kraljevi, sinovi božji, braća i subaštinci Kristovi!«

Slijedi.

Gori srca!

Hej smrtniče nesretniče,
Što se valjaš u tom kalu?
Digni mi se, vini mi se
Čistom gori idealu!

U tebi je božja iskra,
Ona bi se vinut rada,
Samo ti ju zlobnik puštaš,
Da u ponor dolje pada.

Što se biješ uvjek bolan
Uz te klance, niz te klance? —
Svrzi breme sa ramena,
Sa srdašca skidaj lance! —

Prezri blago, zgazi zlato,
Nek te gori misli vode,
Kud se širi bez medaša
Carstvo mira i slobode!

Na zemlji je mrko st'jenje,
Alema su gori pravi;
Među njima u svemiru
Prava sreća slavlje slavi!

Od alema svaka duša
Nebom plete rajski dvorac,
Da se u njem vječno raji,
Kad ju k sebi zovne Stvorac.

Sve će duše dvorac sviti,
A tvoja ga imat ne će; —
U ponoru zemlje ove,
Nesretniče, tebe klet će!

Hej smrtniče nesretniče,
Što se valjaš u tom kalu?
Digni mi se, vini mi se
Čistom gori idealu! —

Crvenko Bijeloplavić.

Priradni opis Istre.

Prof. NIKOLA ŽIC.

II. Oblici tla.

Priložena kartica tumači geologiju Istre, o kojoj je bila riječ u prošlom broju¹⁾; ona prikazuje geologijski sastav zemlje i rasprostranjenost geologijskih formacija. Ona neka čini prelaz od geologije na morfologiju — na nauku, koja proučava oblike tla.

U kredno doba nastade onaj materijal, što je na ovoj kartici označen razmaknutim potezima triju smjerova. Taj je materijal kamen vapnenac. Potezi su u tri smjera samo radi veće jasnoće. Što je pako na sjeveru i u srednjoj Istri pa gdje gdje po otocima išarano gustim potezima, prikazuje gradnju eocenskoga doba, koja je pod sobom pokrila kredne naslage. Eocenska građa sastoji većinom iz lapornoga škrljavca i pješčenika.

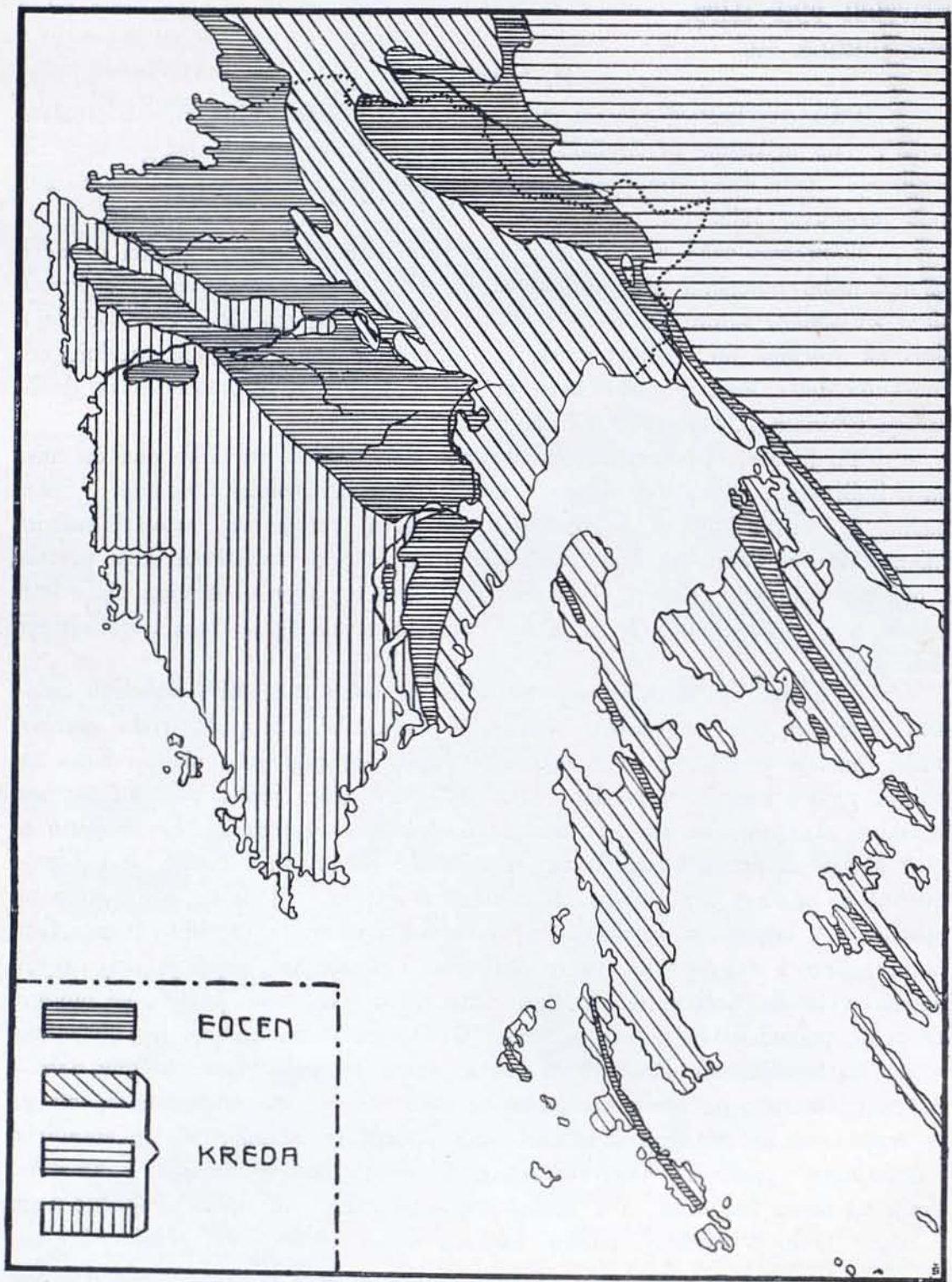
To je sve, što nam kartica tumači direktno, a što ima ona da nam kaže indirektno, slijedi evo dalje. Veoma su različiti oblici krednoga (vapnenčkoga) i eocenskoga (pješčeničkoga) tla. Ovaj ćemo kraj nazvati čudnim (njemačkim) imenom fliš (zapravo Flysch²⁾), a onaj se zove kras, koje su ime i Nijemci prihvatili (Karst). U ovom broju bit će govor o oblicima tla u Istri uopće, a u slijedeća dva broja doći će na red morfologija krasa i morfologija fliša napose.

U krasu³⁾ je tlo kojekako izderano sa svim značajnim oblicima kraskim, većinom golo i neplodno; kamen vapnenac lako propušta vodu (permeabile), bijel je ponajviše, a na njemu je vegetacija poprijeke slaba. Kras prema 73·9% istarske površine, tako da Istru kao cjelinu pravom zovemo kraskom zemljom. Ta tri četvrtina Istre pokriva vapnenac. Ne smijemo se ipak složiti sa onom njemačkom: »Kalkland — Karstland«, kao što ne smijemo misliti, da je kras svuda isto što i kamena golijet. U flišu, koji sastoji od pješčenika i lapornoga škrljavca iz eocenskoga doba, tlo je nepromočivo (impermeabilno) i mnogim pravilnim dolinama ispresijecano, cijeli je kraj blagih, nekako valovitih oblika. Kao što kras ima malo vode, tako je fliš ima mnogo, te ovdje poljodjelstvo dobro uspijeva. Ovo je ratarska, a kras je više manje stočarska zemlja. Ali fliš zaprema samo jednu četvrtinu Istre, točnije 24·6% od cijele istarske površine. U davno je doba fliš bio rasprostranjeniji, ali ga je vremenom na mnogim mjestima nad vapnencem nestalo, bio je abradiran i denudiran i pješčenik i laporni škrljavac. Gospodarske okolnosti u kraskom kraju su dosta jednolike, a u flišnom opet jednolike, ali posve drugačije nego kraske. One se mijenjaju jednim mahom uzduž geologijske granice krasa i

¹⁾ Iza posljednjega retka str. 3. u I. broju ovoga časopisa dodaj: »u mlađem dijelu istoga doba visoka ravan.«.

²⁾ Slovenci ga zovu »soudan«, Talijani: marna, tasselo, arenaria, a kako mi?

³⁾ Pišemo s malim početnom slovom i kras i fliš kao morfologijski izraz za razliku od topografskoga imena Krasa.

Geologijski pregled Istre.

Mjerilo 1 : 750.000.

fliša. Teško je gdje drugdje naći zemlju, u kojoj su oblici tla i gospodarstvo tako i toliko zavisni o geologiji i vrsti kamenja kao u Istri. Ostalu neznatnu površinu od 1·5% zapremaju mlade naplavine aluvija i diluvija uz rijeke, naročito Mirnu. Ali te naplavine nijesu za gospodarski život u Istri ni izdaleka tako važne kao n. pr. u južnoj Goričkoj. Evo za prispodobu u %:

	vapnenac	pješčenik	aluvij
Istra	73·9	24·6	1·5
Trst s okolicom . . .	63·8	36·2	—
Gorička i Gradiška . .	66·5	12·6	29·9
Primorje	71·1	20·2	8·7

Tko se Istrom nije prošetao, ima o njoj slabu predodžbu: bez šuma i obrađenoga tla, svuda goli kraj bez biljnoga saga, negdje kamenit a negdje zemljom pokrit, dâci kao lijevci mjesto pravilnih riječnih dolina, bez trajnih potoka ili rijeka, opća suha pustoš. Takvu sliku Istre može u nama pobuditi slabo štivo i netočno tuđe pripovijedanje. Ali nije tako. Istra nije svuda, nego samo većinom kraska zemlja, ima prostranih šuma i obrađenoga tla, pravih riječnih dolina od 25—35 km duljine, a u njima doduše plitke, ali i neke trajne vode tekućice. Istra je zemlja geografskih i krajoličnih*) protivština i iznenađenja, ne doduše lijepa, ali zanimljiva zbog nenadanih izmjena čudnih pojava.

Da se o tom uvjerimo, ne ćemo promatrati zemlju na putu po željeznici idući iz Divače u Pulu, nego ćemo se popeti na Učku, na najvišu točku Istre (1396 m), odakle nam je najlakše pregledati istarsku morfologiju, jer nam nijedan ispon ne priječi pogled sve uokolo. Od Alpi se na sjeveru dijele prema istoku gorski lanci i visovi u Kranjskoj, Hrvatskoj i Dalmaciji, a nastavljaju se — dakako mnogo niži — u moru kao otočje kvarnersko i dalmatinsko.

S Učke gledana leži cijela Istra pod našim nogama. Strmo slazi istočni pristranak put Kvarnera, polako se spušta zemlja na zapad prema mletačkom zalivu. Na jugu, na rtu Premanturi, miješa se more obaju zaliva, koji plāču istarski trokut, klin, grozd, kako ga već tko zove. Ali ne vidimo samo taj trokut, nego nam je s Učke također jasna geografska sveza Istre s okolišnim zemljama u zaleđu, gdje se u daljini od 50 km pravcem od Rijeke prema Trstu naš poluotok drži evropskoga kopna; na sjeveru vidimo Snježnik u Kranjskoj, dalje prema zapadu do koruških i tirolskih Alpi, onda preko mora gledamo slobodno naokolo daleko, na jugu nam se bijeli Velebit, Kapela i riječki Kras, a na sjajnoj morskoj pučini zapinje nam oko o istarske otoke sa mnoštvom manjih školja. Pregledajmo s Učke u glavnom oblike tla, i to ponajprije na zapadu, u kopnenoj Istri.

Istarski poluotok leži u sjevernom kutu Jadranskoga mora među oba zaliva, u koja se ovdje dijeli. Dublji i užji je onaj, što se je istočno usjekao,

*) Krajoličan znači isto što i morfologijski.

otocima bogati kvarnerski zaliv, širi i plići je pako mletački, koji dijeli Istru od plosne obale padske. Istarski je poluotok dug 100 km i širok najviše 75 km. Sa zapadne strane se tlo valovito diže kao kosina prema nama, prema istoku, ali se također diže u smjeru od juga prema sjeveru. Sjeveroiskok Istre (gornja Istra, visoravan, Ćićarija), kamo pripada i Učka, dakle je najviši, koji se posve polako spušta prema jugozapadu, ali se naglo lomi prema srednjoj Istri, što je svaki mogao opaziti vozeći se željeznicom od Podgorja u Lupoglav, a onda dalje putujući do Čepića. To je granica prema srednjoj Istri, koja se također polako spušta u istom smjeru (SI-JZ). Od donje ili zapadne još niže Istre dijeli je po prilici pravac Buje—Motovun—Pazin—Kršan. To su tri dijela Istre, koja jasno opaža naše oko, kad s Učke promatra krajoličnu prirodu i priloženu geologijsku karticu, koju i tamo moramo sobom ponijeti.

Na sjeveru je pred nama svuda golo, bijeli nam se vapnenac visoke Ćićarije — to je bijela Istra. Pod našim nogama leži tamno sivi, nekako žuti pješčeni valoviti kraj sa mnogim dolinama i vodama tekućicama — to je siva Istra, a s one strane melanholičnoga Čepićskoga jezera sve do mora širi se u daljinu ravna vapnenačka ploča sa zemljom crvenicom — to je crvena Istra.

Razdijelit ćemo dakle Istru u bijelu, sivu i crvenu, kaošto je dijele i Talijani u *Istria bianca, gialla e rossa* i Nijemci u *weisses, gelbes und rotes Istrien*. Uporedi samo geologijsku karticu sa ovom krajoličnom razdiobom, pak ćeš vidjeti, da su oblici tla (morfologija) i prošlost zemlje (geologija) u najužoj svezi.

Samo smo zaboravili s Učke još pogledati tamo daleko na sjeveru preko Ćićarije, gdje nam se prostiru tamne šume u kraju, što ga tamošnji Slovenci zovu *Brkin*, koji je i na priloženoj kartici označen kao eocenski kraj. Predaleko je od našeg stajališta, pak ćemo jedva vjerovati, da je krajolično i geologijski nalik na srednju Istru, kaošto je zapadna Istra krajolično i geologijski nalik na Ćićariju.

Prema tome možemo podijeliti kopnenu Istru u četiri dijela, dva uska pješčenička ili flišna i dva široka vapnenačka ili kraska.

1. Prvu flišnu zonu zvat ćemo *Brkin*. Taj je kraj smeđe boje, a prati lijevu obalu Reke, šumom obrastao, vodom obilat u opreci s bezvodnim krasom svuda naokolo. Proteže se od SZ prema JI. Bilo mu čini razvodnicu među Rekom i Rižanom. *Brkin* je veoma studen i sigurno najstudeniji kraj Istre, pače i Primorja. Kaošto je na sjeveru vezan uskom prugom sa Vipavskim flišem, tako se uz Rečinu nastavlja i suzuje preko bakarskoga zaliva i dalje u Vinodolu do Novoga, dijeleći kastavski kras od hrvatskoga.

2. Prvu krasku zonu zovemo Ćićarija. Jugoistočnim smjerom ide cesta iz Trsta preko Herpelja i Podgrada na Rijeku. Ta je cesta također granica među *Brkinom* i Ćićarijom, koja se širi i sve više diže prema istoku,

zapremajući morfologijski i geologijski također cijelu Liburniju, gdje se naglo ruši i gubi pod morem, a na Krku se opet pojavljuje. Na sedlu Poklonu naglo zakreće i tvori visoku grbinu, Učku, koja svršava kod Crne Punte, ali se opet nastavlja na otocima Cresu i Lošinju.

3. Druga flišna zona: srednja Istra, kojoj sjevero-istočna granica prema Ćićariji čini zapravo i granicu pravoga poluotoka. Prostire se na široko od Trsta i Savudrije do jezera Čepića, djelomice i do Plomina i Labina, ali postaje sve uža. Njezine su već granice spomenute. Nastavci su te zone uske pješčeničke pruge na Lošinju.

4. Druga kraska zona, koja prema drugoj flišnoj graniči u smjeru Umag—Pazin—Raša, prostire se po trokutu ravne Istre sve do rta Premanture. To je istarska ploča, morfologijski i geologijski jednolika, koja se kao kosina sa visine od 450 m na sjeveroistoku spušta polako pod more.

5. Ali ova dioba ne bi bila podpuna, kad ne bi bili spomenuti kvarnerski otoci, morem odijeljeni dijelovi Istre. Na njima se ponavljaju isti oblici, njihov je krajolični izgled sličan onom na istarskom kopnu. Cres, uzak i skoro 70 km dug, paralelan s istarskom istočnom obalom, naliči na grbinu Učke; Lošinj je Cres en miniature, a široki Krk odgovara valovitoj srednjoj Istri i njezinoj zapadnoj obali sa mnogim zalivima. Zato bismo ih baš morali ovako odijeljene pribrojiti pojedinim zonama istarskoga kopna, ali radi njihove inzularnosti valja o njima govoriti napose i smatrati ih petim dijelom Istre, kad ih već neki u šali zovu šestim kontinentom i njezine stanovnike šestim rodom ljudskim.

(Nastavit će se).

Veli Jože. (Istarska priča.)

VL. NAZOR.

Uzajamnost hrvatske i slovenske »Matice« jest bez sumnje naš najvažniji kulturni događaj posljednjih godina. Hrvati i Slovenci u Istri živjeli su i radili ne samo kao dva bratska naroda, nego upravo kao jedan narod, a tako žive i rade još dandanas. Tu rođeni Slovenac sav svoj život i sve svoje sposobnosti žrtvuje za napredak Hrvatâ, a tamo opet Hrvat za dobrobit i spas Slovenacâ. Ime je različno, ali su iste muke, iste borbe, iste težnje, isti rad, isti ideali. Nije dakle ni čudo, što »Stanko Vraz redivius« — kako ga prijatelji od milja zovu — Dr. Fran Ilešić, predsjednik »Matice Slovenske«, goji osobite simpatije upravo prema Istri. Njegovim je nastojanjem već u prvom svesku »Hrvatske Knjižnice«, što je izdaje »M. S.«, štampan odlomak iz »Krvavih Dana« od Vl. Nazora, a treći je svezak samo istarski: »Veli Jože« od istoga pisca.

Gorostas kmet Veli Jože živi u okolici Motovuna, obrađuje motovunskoj gospodi polja, obavlja im sav teški rad, hrani ih i brani; a oni mu svake subote moraju davati pečena vola za nagradu. To im se čini prevelikim teretom, pa hoće da ga se riješe. Baš u dobri čas obeća im providur Barbabianka, da će Jožu sa sobom povesti u Mletke kao svoga slugu. To i učini.

Naš se div na lađi sastade s drugim divom, galeotom¹⁾ Ilijom, koji ga uputi, neka svoju snagu upotriebi za to, da se oslobodi svojih gospodara: Ruke su ti, da radiš, al prije svega za sebe i za svoje. One su ti, da se njima braniš, da od sebe odbiješ nepravdu i nasilje. A ona je zemlja tvoja; čuješ — tvoja! Međutim nastade oluja, u kojoj lađa potonu, a s njom osakaćeni i prikovani galeot Ilija. Veli Jože se spase na labinskoj obali.

Probuden naukom Ilijinom pobuni sve kmete gorostase po Istri. Oni ostave svoje gospodare, ali im se nigdje ne osvjećuju, nego se okupe na Psoglavčevom brdu i stanu obrađivati polje. Kopajući nađoše zakopano blago, što ga čuva zmaj; dariva im ga, da se posluže njime protiv nametnika; daje im svoje brdo, a obećava im i pomoć, ako budu složni i radini.

Pod vodstvom Veloga Jože bijahu kmetovi srećni: svoji na svojem, slobodni, a rad im je veoma uspijevao. Dapače novcem im je pošlo za rukom gospodu tako poniziti, da su negdašnji gospodari služili svojim robovima — kmetovima. To ne potraja dugo, jer je lukavi kamerlengo Civetta seljake vinom najprije umekšao, onda zavadio, a napokon im se nametnuo i za poglavara. Svađa se tako razbjesnila, da je Jože sam zapalio svoje selo, muku svoju i svojih suradnika, a naposljediti i ubio kmeta Liberata iz Pazina.

Taj grijeh progoni divove, a lukavi Civetta umije to dobro iskoristiti u svoje svrhe. Uz to se pokaže i onaj zmaj, koji ih, sikćući vatru, potjera sa svoga brda, jer su ga razljutili. Bježe k Civetti, sami se ponude, da će se povratiti k starim svojim gospodarima: »Čemo delat i slušat. Drugačije ne gre.«

Kamerlengo pobjedonosno jaše na magarčiću prema Motovunu i vodi građanima kmeta, bez kojega ne mogu živjeti. »Al Jože je sve to tromije koraćao prama Motovunu. Gledao je njive, na kojima se dugo mućio kao pašće, a za one opake gospodare, gledao je šumu, u kojoj se je mućio kao rob pod šjor — Zuaninim bičem, mrske mu zidine gradske i lađe, daleko tamo na ušću rijeke. Vidje povorku građana i sjeti se svojih patnja, krvavih uvreda i duge sramote. Zar da postane opet igračkom u ruci tih gadnih patuljaka? Iskusio je slobodu, znađe, što znači biti svoj, uvjerio se, da su građani gori i slabiji od njega, da ih se nema čega bojati, pa zašto da im iznova služi? zašto da im opet robuje? Al on je prolio krv, uvriedio svoje drugove, smeo ih je i prouzročio razdor i novu sramotu. — Na tu pomisao obuze ga opet tuga i duša mu klone. Šane: Griješnik sam zaslužujem i goru kaznu! pa krenu dalje za kamerlengom.

Sjeti se svoga učitelja Ilije, koji mu reče: »Ne budi robom! Čovjek si i ti...« U duši mu nastaje prelom, pa odlučuje: Dà, dà! Ja ću natrag. Okajat ću svoj grijeh; poboljšat ću se; radit ću sam i uztrpljivo čekati braću svoju. I oni će doći — to osjećam, i ako ne doskora, a onda makar do sto, do hiljadu godina, jer tako mora da bude. I složiti ćemo se, mućiti se, trpiti i pobjediti jednom svi skupa. Dà, Ilija, ti mi ono reče: Čovjek si i ti! čovjekom hoću da postanem. Natrag, natrag! Ka gorama, k slobodi! —

»Velog Jože bijaše u zadnji čas nestalo bez traga.«

Gdje komu se ovaj svršetak ne će svidjeti, ali pjesnik nas je na nj pripravo već na str. 60. u proročanstvu vještice. Drukčije ne može ni da bude, jer Veli Jože alegorički²⁾ prikazuje naš narod u Istri, kao što »Kraljević Marko« od Petra Preradovića prikazuje čitavi naš narod.

¹⁾ Mlećani su svoje kažnjenike slali na lađu (galiju tal. galea), da im veslaju; odatle istarska poruga galijot. Kadgod je i nevine ta bijeda stigla.

²⁾ Alegorija je prikazivanje misli u slici.

Mickiewicz (čitaj Mickjèvić) je u svojim predavanjima u Parizu preporučivao misterije¹⁾ kao jedini pravi oblik slavenske uzor-drame. Preradović je tu ideju usvojio i već g. 1848. zamislio »Kraljevića Marka«. Pukim slučajem upravo 60 godina iza toga izdaje »M. S.« Nazorovo djelo, kojim pjesnik kuša misao velikoga Poljaka oživotvoriti i u romanu. Veli Jože je misteriozan i alegoričan.

U godini, kad je ukinuta rabota i seljaci proglašeni slobodni, nastaje »Kraljević Marko«. Iza što su seljaci 60 godina slobodno živjeli, dolazi »Veli Jože«. Bilo bi vanredno zanimivo usporediti ova dva djela, a uz to se osvrnuti na razvoj naše kulture u ovo 60 godina. Ovdje ću samo na nešto upozoriti.

Narod priča, da je u Banskoj pećini sakriveno nebrojeno blago, a dignut će ga, koji nađe neko čudotvorno bilje. Stevanu ga dadoše vile, pa dolazi k narodu, koji u velike radujući se gleda na njega:

»Evo bilja, evo tajnog ključa,
Pod kojega zatvorom počiva
Naših starih sačuvano blago.
Ljudska mudrost do sad nedokuči
Ovo bilje na zemljici naći,
Jer se rietko nalazi na zemlji.
Viša sila meni ga podieli
Blagom voljom, da njime usrećim
Svoju braću osiromašenu.
Bit ćete mi srećni, mila braćo,
Ako samo upotriebit dobro
Udesite naših predjih blago!«²⁾

Na veliko čudo sakupljenoga naroda to sakriveno blago bijaše: plug, motika i lopata.

»Moji ljudi, moja mila braćo!
Uprite si, uprite u dušu
I recite pravo i iskreno:
Nije l' ovo jedino orudje
K pravoj sreći na ovome svijetu?«

Tako Preradović, a Nazorovi kmetovi kopajući na Psoglavčevu brdu iskopaše pravo pravcato blago.

Preradović smatra seljaštvo temeljem, a zanosi se za spasom čitavoga naroda, pa ga obuzima narodno vjerovanje, da će ustati Kraljević Marko i narod izbaviti. Nazor promatra samo narod hrvatski u srednjoj Istri, pa nije ni čudo, što mu je kmet ne samo najvažniji stalež u narodu, nego upravo narod sam, jer i koliko imade drugih staleža, svi iz kmeta izadoše, a nikada se od njega pravo ne odijeliše. Stoga probuđuje zmaja, koji kopačima daje zemlje i novaca te još tjera sokove da težacima rad obilnim plodom urodi. Zmaj je dobar i blag, ali strogi osvjetnik, koji tjera kmetove, kad zapadoše u pijanstvo i neslogu. U tom je središte, oko kojega i radi kojega je sve ostalo nanizano.

Iza one katastrofe junak ostaje u životu, ali kao pokajnik, koji svoje grijehe poznaje, a mi smo umireni, jer već u duhu vidimo, da će se jednom opet sastati divkmetovi, ali savršeniji i sposobniji, da sami sobom upravljaju. Katara³⁾ je upravo

¹⁾ Drame, kojima je sadržaj nekuda tajanstven (misterium tajna). Imade ih već i u starijoj dubrovačkoj literaturi.

²⁾ Preradović: Pjesnička djela, str. 538.

³⁾ Katara je pročišćenje tragičkih afekata samilosti i straha na koncu tragedije.

savršena, jer ne pročišćuje samo tragičke afekte¹⁾ u nama, nego nas napunja vjerom u nas samih, budući da je Veli Jože sinteza²⁾ svih nas: svaki od nas može nešto doprijeti, da svi zajedno stvorimo Veloga Jožu, ali ne onakoga, kakvoga nam pjesnik opisuje, nego onoga, koji u budućnosti doći mora, ne samo zato, što to vještica proriče, ne zato, što to svjedoče strašne muke Ilijine, ne zato, što onaj zmaj u zemlji spava, pa će se opet probuditi; nego zato, što u to sam Jože vjeruje, zato, što mi svi u to čvrsto vjerujemo, a što svi vjerujemo, to biti mora.

Na nama je, da svoje sanje što prije ostvarimo.

Veliku manu ove knjige moram ipak istaknuti: ideja nije obrađena u pristalom obliku. Harmonija između sadržaja i oblika jedan je od glavnih estetskih postulata.³⁾ Ovu je priču trebalo obraditi u formi narodne pripovijesti, u čistom narodnom stilu. Da je to pjesnik izveo, ova bi knjiga s vremenom zašla u svaku i posljednju seljačku kuću u Istri, da ondje kori, poučava, budi, krijepi, diže, jača, slaže i bolju budućnost stvara; ovako će ostati svojinom inteligencije, ali ne smijemo zaboraviti, da naobraženijega čovjeka odbijaju priče o gorostasima, vješticama i zmajevima. Dalo bi se još koješta prigovoriti, ali spominjem samo ovo, jer želim, da pjesnik preradi ovu krasnu priču na čisto narodnu, da postane ono, što bi morala da bude. Ta poznato je, da ni Preradović nije bio sa svojim »Kraljevićem Markom« zadovoljan, već je uvijek razmišljao, kako bi ga preradio.

»M. S.« nije štedila troška, da ovo djelo izda upravo u krasnoj opremi. Pisac djela »Das Vesen der Kunst« prof. dr. Konrad Lange u svojoj teoriji iluzije kaže, da je naročita zadaća umjetnosti stvarati iluzije, ali kod toga ne misli iluzije, kako to shvaća psiholog — osjetne varke — nego »potpuno svjesno dvostruko promatranje, kod kojega k sjetilima zamjećenomu dakle umjetnici, kao drugo pridolazi ono, što predstavlja mašta, t. j. u umjetničkom djelu prikazana priroda«⁴⁾. Prema tome je jasno, da umjetniku dostaje par poteza, da uzbudi našu maštu i da u njoj pobudi ono, što je htio da nam kaže. Ilustrator je još vezan i na pjesnika, a savršena je ilustracija nekoga djela, kada sadržaj, vinjete, inicijali i slike s tekstom stvaraju harmoničku cjelinu, koja u duši našoj budi »iluziju« kao rezultantu onoga, što nam s jedne strane htijaše reći pjesnik, a s druge ilustrator — umjetnik. Pošto se nadam, da će svaki, koji pročita ovaj prikaz, čitati i djelo samo, ostavljam čitatelju, da s navedenoga stanovišta promatra ilustracije Šaše Šantela.

»Matici Slovenskoj smo zahvalni, što nam je Veloga Jožu otela zaboravi prešampavši ga iz dnevnika »Balkana«. Zahvalni smo joj, što našu Istru toliko voli, pa ne bi smjelo biti iole imućnijega i naobraženijega Istranina, koji uz »Maticu Hrvatsku« ne bi ujedno bio i član »Maticе Slovenske«, jer one 3 krune upravo su sitnice prema književnom daru, što nam to vrijedno društvo svake godine daje.

F. Novljan.

¹⁾ Afekat, čuvstvo, dojam, uzrujanost; tragički afekti je potreseno duševno stanje, koje u nama nastaje, kad gledamo nesreću junaka u tragediji.

²⁾ Sinteza, od više manjih jedinica složiti veću.

³⁾ = zahtjev ljepote.

⁴⁾ Die Umschau; Frankfurt a. M. 1909. br. III. str. 42.

Ispiti učitelja za trgovačke škole.

Učitelji općih pučkih škola, koji imaju ispit osposobljenja, mogu polagati ispit za niže (dvorazredne) trgovačke škole iz ove (druge) skupine: »Warenkunde«, prirodopis, prirodoslovlje i trgovačka geografija, a učitelji građanskih škola mogu postići osposobljenja za takovu školu iz iste skupine, ako samo polože (»popunbeni«) ispit iz »Warenkunde« i trgovačke geografije.

Warenkunde proučava ona prirodna tjelesa, koja čine predmet trgovine; upoznaje nas također sa onim kemijskim i mehaničkim procesima, koji sirovinu ili prirodninu pretvaraju u obrtninu, a tumači nam konačno, čemu nam roba (Ware) služi, odakle je, gdje se troši, kako se patvori (falzificira) i koja joj je tržna cijena.

Ispit je pismen (domaće i klauzurne radnje) i usmen. Građanski učitelj ne piše domaćih radnja. Ovaj plaća 40 K takse, a pučki učitelj 60 K.

Ispitna komisija je izdala popis knjiga, koje za ispit preporuča.

Pobliže pitaj uredništvo.

Gimnaziju i učiteljište smo dobili prije, nego smo imali domaćih osposobljenih sila. Zar da tako bude i sa ostalim zavodima, koje trebamo?

Feministica.

Po talijanskom priredio FRANIĆ.

Milena uzdigne naglo glavu, a blijedo joj lice zarumeni.

— Napokon, Darinko, što misliš o meni reći?

— Ništa zla, moja draga. Razumijem sada, da si i Ti napojena novim modernim teorijama o ženi samostarki, slobodnoj, emancipiranoj, gospodarici cijelog božjeg svijeta, u borbi proti muškarcu.....

— O! O! O! kolike mi stvari tute nabrajaš!

— Da, da, tako je, i mora biti tako. Za to se Ti ne ćeš da udaš, za to toliko pečali, pa trpiš i veliš: s Bogom, srećo moja!

— Ne, Darinko, ne! Slušaj me! Ne znam, što misliš pod riječju »feministkinja«; znam ja, dá, htjela bih, da je žena jača, ozbiljnija, slobodnija! Htjela bih, da ima više uzgoja, da bolje znade vršiti svoje dužnosti, da bolje znade štititi svoja prava. Darinko, Ti si žena, Ti si sretna majka. Ti si mudra poštena, štovana! Ali koliko žena imade, koliko, koje su prisiljene služiti čovjeku, koji vrijeđa njihovo dostojanstvo, ne priznaje njihove ljubavi, zlorabi njihovu marljivost, njihov rad, žalosti njihovo srce, tupi njihov razum, zlostavlja njihovu osobu! A koliko djevojaka, uzgojenih samo u predsudama i licemjerstvu, uvjerenih, da je njihova najglavnija zadaća samo užitak, donose u muževlju kuću samo nemar, nered, nesreću! Kolike radi nepromišljenosti,

radi lahkoće padnu u bezdno najveće sramote, otkuda im drugo nitko pomoći ne će, dapače bacaju na nje blato i oni, koji su ih tamo bacili, a ipak slove kao poštenjaci. A koliko je takovih, Darinko! I svaku dobru i uzgojenu žensku glavu moraju za to srsi proći, uzdrhtati mora i željeti, da ju zakoni bolje brane, da se s njom ljudski postupa, da je sjegurnija njezina osoba, da više cijeni svoju valjanost. To bih ja htjela i ništa drugo. Za to ću se boriti, kako znam i koliko mogu. Ako je ovo feminizam, e dobro, onda sam ja feministkinja u najširem smislu riječi. Ali je to nešto drugo, nego li mi ti predbacuješ. Neka Ti dobri Bog prosti, Darinko, Tvoj krivi sud! Ja se smijem i veselim uza ženu, koja radi u svojoj mirnoj kući, veselo gledam dvoje sretnih zaručnika; veselim se i Tebi, Darinko, koja si simbol materinstva!

Govorom se uzrujala; primi desnicu prijateljice srdačno.

— Mnogi misle tako, kako si mi Ti rekla, ali to nije istina. Ja se ne bojim za svoju slobodu, već za svoje srce, Darinko!

— Ali daj, onda si Ti pretjerana!

— Možda imaš pravo, ja se ne branim, već Ti se pokazujem, kakva jesam. Imat ću krivo, ali je tako!

* * *

Milena otprati prijateljicu do vlaka. Izašla je iz kolodvora upravo, kad je sunce zalazilo. Najednom zaustavi se nasrijed ulice ne znajući kuda da krene. S jedne strane htjela je, da ide šetati u gradske vrtove, s druge strane ćutjela je, da je već prilično umorna, pa će biti najbolje, da se najkraćim putem vrati kući svojoj. Uputi se skoro praznom ulicom. Bila je zamišljena, žalosna, vrlo žalosna.

— Ljubav! Zašto njoj je prijateljica govorila o ljubavi? Zašto joj se nije božica ljubavi nasmijala, kad njoj je bilo osamnaest godina? Zašto je ona tako mlada doživjela već toliko razočaranja? Je li bila njezina krivnja, što je sada, nakon toliko žalosnih godina, oćutjela neko čuvstvo straha na pomisao, da bi joj koji mladić ljubaznu riječ prozborio? Je li bila njezina krivnja, što je uvjerenjena bila, da će u ljubavi naći samo prijevaru, zdvojenje? Je li ona kriva, što je mislila, da bi sa svojom vrućom, neograničenom ljubavlju samo dosadila čovjeku?

Milena bila je zanimiva, privlačiva djevojka, pa njoj nije manjkalo što-vatelja. Ali ona nije do nedavna nikada oćutjela simpatije za nikoga. Sad je trpjela drukčije. Oćutjela je, da ju je obuzelo neko novo jako čuvstvo, koje je dalo njezinoj duši drugi pravac, čuvstvo, koje ju je nadahnulo hvalama na ovaj život. Milena je ljubila i bila ljubljena.

Katkada bi ju slatka misao na njega prenijela u more blažene sreće. Ali druge, jače misli bi ju u ovom slatkom maštanju uzbunile, stavljajući joj pred oči žalosno iskustvo, pa bi namrštila čelo i još čvršće uvjerenje obuzelo

bi ju, da ljubiti ne može. Bila je odviše iskrena, pa je već i vanjskim načinom izražavala, što je ćutjela. I on ju je razumio.

— Ti se varaš, govorili mu prijatelji poznavajuć njegove misli.

— Ti se varaš, ako misliš, da Te ona ljubi. Ona je žena, koja ne će nikada znati dobro voljeti drugoga. Promisli, ona je feministica od glave do pete. Piše vatrene članke u novine za pravo žena! Ona hoće glas kod izbora, a sve takve ne znadu, zašto im muž; opći poslovi i borbe ne dadu joj, da se uzmogne podati ljubavi!

Ali mjesto da njih sluša, on je rađe gledao njezine sjajne oči, u kojim je vidio samo entuzijazam za sve dobro i lijepo.

* * *

Milena učinila je nekoliko koračaja, kadli na kraj samotne ulice opazi osobu, radi koje njoj srce poče življe kucati. Bio je on. Pozdravi ju, te se zaustaviše. Govorili su. Što? Iz njegova oka izbijala ljubav i molitva.

— Da! — htjela je reći na njegovo pitanje, ushićena. Nenadano oćuti grozan udarac u prsima. Pomisli opet, da bi mogla ostati razočarana, vidjela je pred očima tolike slučajevne prevarene ljubavi, pa odgovori tihim glasom, govoreć više sebi, negoli njemu: — Ne mogu!

* * *

Ostala sama, uzrujana. Stupi u tramvaj, što no slučajno onuda prolazio, istupi nakon kratke vožnje, ne znajuć zašto ni čemu, na trgu pred Domom. Ćutjela je potrebu, da se mora odstraniti od svijeta, da se ne srete gdje god sa kojim znancem. Još su bila otvorena crkvena vrata. Uniđe. Misli nije mogla iz početka sabrati. Svršeno je. »Z Bogom«, rekao njoj on. »Budite sretni, nastavite borbu za ženska prava, pa kad ih postignete, dao Bog, naši u tome ono veselje i zadovoljstvo, što niste htjeli naći u ljubavi!«

Ni on je nije spoznao, ni on je nije razumio. To ju je boljelo više negoli sve drugo.

Išla je po velikoj lađi prama glavnom žrtveniku. Na desno opazi oltar Marije Djevice. Ćinilo njoj se, da je još djevojčica; sjećala se dana, kad je s bijelom koprenom na glavi stupila za prvi put k stolu Gospodnjem. Mislila je, da je još uvijek onako dobra, čista kao onda. Ali zašto njoj je život bio tako gorak? Sjetila se majke, svoje mladosti, nesretne svoje obitelji, ljubljenih idejala, poznatih nesreća i prevara. Smučí joj se; okom potraži mjesto, kamo da se nasloni; našla ga je i pala na koljena na drveno klećalo. Sakrije lice rukama, prsa njoj se nadimala i brizne u plač. Plakala je za prošlim godinama, što su njoj toliko iluzija uništile, plakala je radi lakoumnosti svijeta, koji sudi, a ne poznaje, plakala je radi izgubljene svoje ljubavi. I u onim suzama ustala je jača, srčanija. Vele njoj, da ne ljubi. A onaj, tko u školi radi, može li to činiti, ako u njega ljubavi ne bi bilo? Tko radi -- ljubi. Oluči, da će i nadalje ovako moliti, raditi i ljubiti.

Talijanski liceji u Primorju i pitanje hrvatske ženske učiteljske škole.

Talijani imaju u Gorici žensku učiteljsku školu. Talijani imaju u Trstu ženski licej, gdje mogu licejke polagati ispite za učiteljice. (Pred malo vremena imenovalo je Ministarstvo i posebno ispitno povjerenstvo za te ispite; kao predsjednik je c. kr. pokr. školski nadzornik Ravalico). Talijani imaju u Puli ženski licej. C. kr. pokr. škol. vijeće naredbom od 30. IX. 1908. br. 808/1 dozvolilo je puljskim licejkama, koje imaju licejski ispit zrelosti, da mogu kod c. kr. učit. muških i ženskih škola polagati ispit zrelosti za učiteljice. Sada je zem. odbor dozvolio, da se na liceju u Puli otvori tečaj za učiteljice a to za one licejke, koje su dobrim uspjehom učinile ispit zrelosti na liceju; tu svoju dozvolu poslalo je zem. odbor na predsjedništvo c. kr. pokr. škol. vijeća u Trstu s molbom, da ju potvrdi i da se dozvoli licejkama, neka polažu ispit zrelosti na c. kr. ženskom učit. u Gorici (tal.)

Tako imaju talijani tri zavoda (u Gorici, Trstu i Puli), gdje im se mogu kćeri uzgajati, polagati licejsku maturu i izobrazivati se za učiteljice.

A Hrvati, većina žiteljstva Istre? Oni imaju veliku ništicu.

Učiteljstvo »Narodne Prosvjete« sakupljeno na glavnoj skupštini u Puli 4. i 5. lipnja 1906. zaključilo bijaše: »Umoljavaju se c. kr. škol. oblasti, da uz muško hrvatsko učiteljište za Istru ustroje i žensko, koje bi se otvaralo ako ne svake, a to bar svake druge godine«. Tu našu rezoluciju razaslasmo na odlučujuće i savjetujuće stranke i na predstavnike našega hrv. naroda u Istri. A kakva sudbina zadesila je tu našu rezoluciju?

Vladi razložismo, da ne će niti pare potrošiti za taj novi zavod, ako ga združi s hrv. muškom učiteljskom školom u Istri (kako se združuju i drugud po Austriji). Ne mislimo, da bi kandidati i kandidatkinje u istoj školi sjedjeli, nego da bi se i jedno i drugo učiteljište namjestilo u jednu zgradu sa dva glavna ulaza: na jedan bi ulazile i izlazile kandidatkinje, a na drugi kandidati; jednom i drugom zavodu bio bi ravnatelj jedan i zajednički profesorski zbor, zajednički kabineti, zajednička knjižnica, zajedničko gombalište, zajednički vrt za gospodarstvo. Vlada bi trošila više samo za jednu c. kr. vježb. učiteljicu. Vlada nam nije službeno ništa odgovorila na taj naš pravedni zahtjev, ali jedan njezin član reko nam, da će vlada gotovo tu stvar uzeti kao svoju, kad bude muška učit. škola za Istru potpuna (bio onda samo 1 razred). Mi nismo ljudi nagli, pa se zadovoljismo i s time i čekasmo. Istodobno obratili smo se i na naše političko društvo, da se kao izvršujuće tijelo narodnoga mišljenja zauzme za realizovanje te naše narodne želje.

A što je učinilo političko društvo, nije nam poznato. Strah nas je, da se nije zauzelo za to, da se žensko učiteljište smjesti uz muško, jer bi se time prejudiciralo sjedište muškoga učiteljišta u Kastvu, nego će valjda nastupiti za posebno žensko učiteljište za Istru. A znate li, što će reći zauzeti se za posebno žensko učiteljište u Istri? To će reći biti proti njegovu ustanovljenju, jer nam vlada nikad ne će dati posebno žensko učiteljište za Istru. (Česka, 6 milijuna ljudi, ima samo dva ženska učiteljišta.)

Naši neki ljudi nađoše iz toga labirinta izlaz, vrlo političan izlaz.

Evo ga: Muška učiteljska škola od 4 tečaja snizit će se na školu od 2 tečaja; jedne godine bit će 1. i 3., a druge 2. i 4.; istodobno otvarat će se na isti način i žensko učiteljište od dva tečaja; samo na taj način spasit će se gradić Kastav, jer kad sada ima (??) stanova za mušku učit. školu od 4 tečaja, bit će ih i poslije, kad budu dva muška tečaja i dva ženska, jer $2+2=4$, a $4=4$.

Dakle okrnjiti muško učiteljište, poći natrag ko raci, a za lijepe oči — čigove?

Ali nek ne varaju sami sebe. Kastva ni s ovom formulom lje ne spase, jer kad sada moraju radi pomanjkanja stanova po dva kandidata spavati u jednom krevetu, kako će poslije uz isti broj tečajeva učiniti, kad budu momci i djevojke? A kamo sa repetentima? A otkle uzeti učitelje u onoj godini, kad ne bude mature? (jer bi po ovoj hipotezi bila matura svake druge godine).

U ime hrvatskoga naroda u Istri zahtijevamo od vlade neka uz hrvatsku potpunu mušku školu otvori i žensku učiteljsku školu bar od dva tečaja.

Na opasku: »Tko vas je ovlastio, da vi u ime hrvatskoga naroda u Istri govorite«? odgovaramo: »Naša hrvatska svijest i naše hrv. rodoljubno čuvstvo«.

Bezobzirni rodoljub.

Kongres slavenskog učiteljstva u Pragu.

Dne 9.—14. kolovoza prošle godine bijaše u Pragu kongres slavenskoga učiteljstva. Odavna se već govori i želi, da se bolje uzajamno upoznaju i da češće opće međusobno pojedini slavenski narodi. Slavenska uzajamnost je doista do sada veoma neznatna, premda se o njoj tako često i gorljivo govori. U časovima oduševljenja rado govorimo o slavenskoj braći, o kulturnom zagrljaju svega Slavenstva, o slavenskoj budućnosti. To je krasan san, koji se može i ostvariti, ali ne nikako bez napornoga rada pripravnoga. Slavenski narodi moraju se ponajprije dobro poznavati, južni Slaven valja da shvati izrazite osobitosti zapadnoga i sjevernoga Slavena i obratno, da se onda mogu kulturno združiti na osnovi uzajamnoga poznavanja, koje će ojačati i očeličiti pas plemenske srodnosti. Tražiti zajedničke interese, koji nas zbližuju, neka bude daljnji korak uzajamnosti praktične, plodne činjenicama.

Skupština slavenskog učiteljstva u kolovozu, koju sazvaše i pripraviše češki učitelji, radila je za ojačanje slavenske uzajamnosti uspješno i znatno. Na kongresu bijaše u lijepom broju učitelja svih slav. naroda. Svestrano i temeljito se raspravilo pitanje narodnoga odgoja; također bje osnovana »Sveza slavenskoga učiteljstva u Austriji«.

Nada sve je potrebno, da je učitelju jasna bitnost narodnoga uzgoja, pa da se polag toga ravna u svom odgojnom radu. Budu li pojedini slavenski narodi snažni i zreli, porast će također važnost i utjecaj Slavenstva u opće, dakako i utjecaj politički. Potrebno je dakle nastojati, da se pridignu slavenski narodi, pri čemu valja osobito paziti na individualnost svakoga pojedinoga naroda, valja paziti na njegova osobita, individualna svojstva, sposobnosti i potrebe. Pojam narodnosti ima šire značenje, nego što se obično sudi: »Danas u pojmu narodnosti ne vidimo samo jezik, historijsku svijest, rodoljubni zanos i boj za političko izjednačenje. Danas svodimo u pojam narodnosti sve jedinice narodnoga života, koje sačinjavaju njegovu kulturu«. A razvijati i pospješivati

te jedinice, voditi svestrani razvoj naroda je zadaća narodnog uzgoja, koja mora biti raširena u jednakoj mjeri, kao što je pojam narodnosti postao širi. Mora se obazirati na sve uvjete, na kojima se osniva prirodni, slobodni i energični razvoj naroda, na uvjete životne (biologijske); birat će i sredstva, koja odgovaraju narodnim potrebama i sposobnostima. Narodni odgoj u tom opsežnom i dubokom smislu predpostavlja dakako potanko i temeljito poznavanje spomenutih uvjeta i potreba narodnih; samo ako na tom temelju bude sagrađen, može polučiti svoju svrhu.

Tako je po prilici označio predsjednik kongresa, učitelj J. Černý, idejni temelj skupštinskoga raspravljanja. Dionici sastanka su pako u tri odsjeka potanje raspravili pitanje narodnoga odgoja. Većim je dijelom taj posao provelo češko učiteljstvo. U 1. sekciji raspravljalo se o narodnosti i njenom znamenovanju u odgoju, u 2. o narodnom uzgoju u školi, a u 3. odsjeku o narodnom odgoju izvan škole. Misli i prijedlozi bijahu onda kao plod rasprava predloženi plenarnoj (skupnoj) sjednici, koja ih je i prihvatila. Njima je sebi učiteljstvo postavilo visoki i krasni cilj, da sagradi čvrsti narodni sustav odgojni, narodnu pedagogiku, obvezavši se također, da će žilavo i ustrajno na njoj raditi.

Osnutak Sveze slavenskoga učiteljstva u Austriji, što se je na kongresu provelo, također je događaj veoma znamenit. Stvoreno je udruženje, komu je zadaća, da zbliži slavenske učitelje u Austriji za složan rad na korist škole i odgoja, da im omogući upoznanje drugih slavenskih naroda izmjenom časopisa i knjiga, izdavanje dobrih udžbenika slavenskih jezika, potporama za putovanja, organizacijom osobnoga saobraćaja. Budući će sveučilišni učiteljski kurs biti u Ljubljani, a buduća glavna skupština »Sveze« u Krakovu.

Tim je kongresom dokazalo slavensko, a osobito češko učiteljstvo, da hoće i znade raditi iskreno i promišljeno za slavensku budućnost.

Njegovu radu želimo dobru sreću.

Po »Vzdělání lidu«.

Što zahtijevaju učitelji u Austriji?

Pod ovim natpisom piše jedan austrijski učitelj u »Deutsch-österreichischen Lehrerzeitung-u« ovo: 1. Mi zahtijevamo, da budemo u plaći izjednačeni s četiri najniže kategorije državnih činovnika, od kojih mnogi mogu dokazati, da su svoje obrazovanje stekli samo u pučkoj školi, dok učitelj ima srednjoškolsku obrazovanost. 2. Mi zahtijevamo, da budemo izjednačeni sa školskim podvornicima grada Beča, koji za postignuće cijele mirovine trebaju da služe samo 35 godina, a k tomu još dobivaju potpunu stanarinu. Učitelji moraju služiti 40 godina (u Istri 35), a onda im se daje polovica stanarine. 3. Mi zahtijevamo, da nam se u mirovinu uračuna sve službovno vrijeme od prvoga dana službe. Svim činovnicima, pa i podvornicima uračunava se u mirovinu i ono vrijeme, što su ga proveli u privremenom svojstvu. No dok poštanski praktikant i željeznički aspirant u vrijeme prakse ne vrše službe, koja bi bila skopčana s odgovornošću, mora mladi učitelj odmah od prvog dana pod osobnom odgovornošću obučavati u jednom razredu, mora dakle vršiti istu službu, kao što i najstariji drug njegov. *Bar.*

Plaće c. kr. kotarskih školskih nadzornika.

C. kr. kotarskim školskim nadzornikom može postati profesor ili pučki i građanski učitelj (bilo pokrajinski ili državni) i to samo za 6 godina. Ljubi li mu se, da ostane i nadalje nadzornikom i ako je po volji školskim oblastima, nadzorniku je i dalje, a plaću ima, kakvu je imao prije, nego je postao nadzornikom, t. j. profesorsku, ako je bio profesorom, a učiteljsku, ako je bio učiteljem. Povrh toga ima par stotina kao paušal, ali taj paušal ne dostaje ni jednome nadzorniku za troškove prigodom inšpekcija. Zato se je događalo, a događa se i danas, da se svatko, tko iole može — bio on profesor ili učitelj — otimlje časti kot. škol. nadzornika, ili ako se je primi, vrši svoje dužnosti prema plaći: mislim reći, inšpicira škole skokom, letimice, na brzu ruku, jer nema novaca, da se više vremena zadrži vani na inšpekciji. Otuda dolazi, da gotovo ni nemamo nadzornika, kakovi bi morali biti i kakovim ih mi pomišljamo, nego ima svaki kapetanat u nadzorniku po jednoga činovnika više, i to je sve. Nadzornici bi htjeli, da im se plaće urede, i toga im nitko ne može zamjeriti. U drugu ruku bi htjeli, da budu stalno namješteni, da ih školska oblast nakon 6 godina ne pošalje natrag u prvašnju službu, kad već izađu nekako iz školske prakse; htjeli bi dakle, da se iz kotarskih nadzornika učini posebna kasta činovnika.

Da se prije dovinu svoga cilja, udružiše se kot. nadzornici Austrije. Dne 7. 12. 1908. držali su skupštinu u Beču. Prisutno bijaše do 200 članova iz svih krunovina Austrije. Deputacija, koja se poklonila vođi ministarstva nastave, dobila je povoljan odgovor. Nadzornici zahtijevaju plaće državnih činovnika od devetoga do šestoga čina.

Većina učiteljstva u Austriji izrekla se proti definitivnom namještanju kot. nadzornika, a i Česi se protive. Ne znam, kakav udes će zadesiti taj zakonski nacrt u parlamentu. Ni mi nismo vrlo zauzeti za to, da se od kot. nadzornika učini posebna kasta činovnika, jer nas je strah, da bi se od nadzorničke časti sve to više isključivali pučki i građanski učitelji. Sasvim tim jesmo odlučno za to, da se financijalno stanje njihovo popravi i to tako, da im se po tarifi plaća za svaki putni trošak, kad idu na inspekciju — što danas ne biva. Maksimum bi se imao dakako odrediti i utanačiti, kaošto i to, koliko im se ima uračunati od toga maksimuma u penziju.

Čini nam se pako pravednim, da nadzornicima ostane plaća ko do sada, t. j. da profesor-nadzornik ima profesorsku, a učitelj-nadzornik učiteljsku plaću, a putni troškovi nek se odmjeruju po istoj ljestvici i za jedne i za druge radi jednakoga rada i nek se jednaki iznosi za jedne i druge uračunavaju u penziju.

Nadzornik in spe.

Državno uzor-gospodarstvo u Pazinu (Dubravica).

Na istočnoj strani Pazin grada, odaljeno $1\frac{1}{2}$ km, a na cesti, koja vodi preko Učke na Rijeku, leži državno uzor-gospodarstvo Dubravica. Ovaj je posjed bio vlasništvo Vratovića iz Pule, s toga mu ostalo u narodu ime »villa Vratović«; od Vratovića ga kupilo god. 1906. Gospodarsko društvo u Pazinu, te ga iste godine dalo državi u najam za vrijeme od 20 godina, da ona na njem uredi uzor-gospodarstvo.

Ovo gospodarstvo mjeri oko $20\frac{1}{2}$ ha, a većinom je suvisli komad.

Vlada je u prvom početku na ovo imanje postavila upraviteljem putujućeg učitelja poljodjelstva Fr. Trampuža. I otprije bio je poznat učitelj Trampuž kao vrsni strukovnjak u poljodjelstvu, ali ovdje je on u kratko vrijeme pokazao svoje strukovne vrline i svoj stvaralački duh. Imanje opstojalo je i prije, ali bilo to imanje kao većina naših imanja, koja se obdjelavaju po patrijarhalnom načinu: sadio se krumpir uz trs, ločika uz repu, a ugari bili obrašteni korovom i kupinom; ovdje se širila bara, tamo se sterale jaruge, a zemlja se runila niz obronke. Ovo je valjalo najprije sve popraviti. Danas jaruga i bara nestalo, zemlja se ne runi, a bočine su zbite, a po njima raste trava, koja se kosi i daje izvrsno sijeno. Kroz imanje vodi put, a puteljci i utrenici križaju se na sve strane. Svaka vrsta kulture ima određeno mjesto: onamo je vinograd, tamo voćnjak, obaške loznjak, obaške cjepionik, ali sve u neknoj svezi, sve tako vještački smješteno, da je opet sve međusobom spojeno.

Uz zgradu za stanovanje podignute su, odnosno preuređene i nuzgredne gospodarske zgrade: mlijekarnica, suša, sjenik, štala i svinjac.

Kako je pako cio posjed podijeljen u pojedine odsjeke, razabrat ćeš iz ovog prikaza. Određeno je 32 a zemljišta za razno povrće. U ovom odjelu dobiješ svake vrsti povrća: od obične ločike do kao palac debelih i slasnih šparoga, graha i graška, zelja i kupusa, jagoda i rajčica, te uopće svega, što spada na vrtlarstvo. Proviđeno je i za ugodnu šetnju i slatku dokolicu! Eno ti na ulazu ne dvorište, nego cvijetnjak, a uz njega 13 a parka, gdje se možeš za dokolice uz lijepu knjigu naužiti slatka odmora, ili iz znatiželjnosti iz sjēnice promatrati prolaznike. Ima 1 ha 50 a rasadnika voćaka; 1 ha 70 a polja za uzgoj krmnih bilina, po kojem su posađene visoke voćke. Za žitarice ima 1 ha 75 a oranica. Najljepši i najpoučniji je predio za uzgoj loza. Na brežuljak oslonio se 1 ha 80 a vinograda sa cijepanim američkim lozama, a podno njega pruža se 65 a matičnjaka i 30 a rasadnika loza. Začudno je, kako tu loze rastu uza sve to, da nije zemljište najbolje vrsti. Divljake potjeraju rozge duge do 8 m. Kad su sadili za matičnjak američke loze, postavili su ti, moj brajne, ogromne kolce, visoke 5—6 m. Vidjeli ovo nekjiji seljaci, pa će jedan upravitelju:

»Ma gospodine, zač dajete tako visoke kolce? To je škoda«.

Kad mu upravitelj kazao, da su kolci još preniski i da će rozge nadmašiti kolce, on nekako pun samosvijesti usklikne:

»Ala obesite me na onaj kolac, ako rozge narastu do vrha«.

Loze ne samo nadvisile kolce, nego se još morale obavijati niz kolce. Što si je morao misliti onaj naš čovjek, kad je to vidio? Eto za njega bilo to čudo, ali ujedno i lijepa pouka.

Na istom gospodarstvu ima 3 ha 30 a livada sa visokim stablima voćaka; tu se kosi potrebito sijeno za marvu; osim toga je 4 ha 50 a pašnjaka. Šuma stere se po brežuljku, a ima je 4 ha 50 a. Zemljište pako, koje se nije moglo drukčije upotrebiti, biva 20 a, pustilo se za gojidbu lješnjaka.

Razumijeva se po sebi, da se uz ratarstvo goji i marva. Zaviriš li u racijonalno sagrađenu štalu, opazit ćeš tamo: 1 bika, 7 krava muzara i 2 vola za oranje i tegljenje na gospodarstvu. Ima tu i maleni moderni svinjac a u njemu: nerast i krmača za rasplod i 7 lijepih zaobljenih mladih krmaka engleske pasmine. Nalazi se i mlijekarna, u kojoj možeš vidjeti racijonalne strojeve za mlijekarstvo, a osim ovih može se vidjeti i sve druge gospodarske strojeve, potrebite u malom gospodarstvu. U malom gospodarstvu rekoh, jer ovo je gospodarstvo tako i uređeno, da time i odgovara svrsi, za koju je i postavljeno, jer ono ima pred očima malena gospodarstva, kako što ih nalazimo širom Istre. I baš naši gospodari naći će si tu uzor.

Već je prve godine vlada privoljela, da se prima na ovo gospodarstvo svake godine 6—8 mladića, u dobi od 16—30 godina, kao ratarski učenici. Gospodarstvo daje im hranu i stan badava, a na gospodarstvu ostanu 11 mjeseci t. j. od 15. siječnja do 15. prosinca. Ovi se naučnici pouče u svim granama gospodarstva i stočarstva, a obuka nije teoretična, već praktična; svaki učenik radi, radi pod nadzorom upravitelja i njegovih pomoćnika. Osim rada po danu, drži im se na večer i u kišovite dane pouka u gospodarstvu; oni bilježe u posebne pisanke ono, što su praktično naučili. Poviše ustanovljena je za njih i opetovnica, škola na večer i to trikrat na tjedan, a poučava ih nadučitelj hrv. pučke škole, Matanić Petar, u jeziku (osobitim obzirom na pismene sastavke), u računstvu, geometriji, zemljopisu itd. uopće u svemu, što treba da znade valjan i dobar gospodar. Od neprocjenjive je vrijednosti ovaj tečaj za svakog našeg ratara, pa je na učiteljstvu, da nastoji u tom obziru, da se što više mladića ondje uzgoji za buduće gospodare, a oni će onda preporoditi u gospodarskom pogledu našu Istru.

Nu na ovaj tečaj prima se najviše do 8 naučnika, a to je tako malen broj za cijelu Istru, da isčezava korist obzirom na potrebu. Vlada bi morala ustrojiti nižu gospodarsku školu, u koju bi se moglo primiti najmanje 30 učenika. Kod ovog su gospodarstva svi uvjeti za to, pa zašto to vlada ne

čini? Ona to ne čini i ne će tako dugo, dok se o tome šuti i ne prinukaju, da to izvede. Naši su zastupnici prvi pozvani, da u tom obziru poduzmu shodne korake kod vlade. Ratarska nam je škola neophodno potrebna u Istri, ako ne ćemo doživjeti, da nam imanja opuste. Žalosna je činjenica, da gospodarstvo širom Istre danomice propada; mlađi naraštaj pušta rodnu kuću, pa će ti bilo u financu, bilo u kakvu službicu, čak bježi u grad za radnika, jer radeći na vlastitom posjedu, radi skoro badava, te ako točno računa, njegova nadnica ne prekorači 40 h dnevno. Ovomu je uz druge jedan od glavnih uzroka patrijarhalno obdjelavanje polja i potpuno neznanje u racionalnom gospodarstvu.

Što dakle?

Nešto valja početi raditi. Naši zastupnici i drugi uplivni faktori neka se zauzmu, ali odlučno, da se u Pazinu, u tom srcu Istre, podigne ratarska škola. A ti moj narodni trudbeniče — pučki učitelju — kad ti se zgoda pruži da dođeš u Pazin, navrati se u Dubravicu, da pogledaš uzor gospodarstvo. Naučit ćeš štošta, imadeš li pako školski vrt, ne samo da ćeš mnogo naučiti, nego ćeš tu opaziti i svoje eventualne pogriješke, pa ćeš korak naprijed. Kad ti se prilika pruži, da dođeš u društvo sa svojim seljanima, a ti ih prati na gospodarstvo, pokaži im sve, što tebi znano, a što nije, to će ti na gospodarstvu s velikim veseljem pokazati ili upravitelj ili njegovi zamjenici. Makar i sakupi nekoliko mještana, pa idi s njima navlaš pogledati. Nukaj narod svakom prilikom, da kad ide u Pazin, neka ne sjedi iza obavljena posla u krčmi, toj našoj propasti, već neka ide na Dubravicu, bit će mu bolje za dušu i tijelo. On će tamo vidjeti dobro gojene krave muzare, a ujedno će saznati, da ih se ne hrani s najfinijim sjenom, kako to možda on misli, ili kod kuće radi, a krave mu ipak mršave, nego, da se tu krave hrane i isječenom slamom pomješanom s ukislom lišćem peše, nevaljalim lišćem zelja i zdrobljenom pešom. Kad je jednom jedan seljak vidio ovo ukislo lišće, uskliknuo je: »Aj poboga, toga krave ne će jist!« Krave ga jedu i to još pomiješano sa slamom.

Nagovaraj tvoje seljane, neka oni svoje sinove šalju na ratarski tečaj, pa kad im se povrate kući, ne će tada pobjeći za radnika u grad ili za budi kakvog slugana, već će oni raditi kod kuće, podignut će očevinu i bit će — ne ko dosada tuđi robovi — nego maleni knezovi — neodvisni posjednici.

Matanić.

Pitanje sjedišta hrvatske učiteljske škole za Istru.

Đaci hrv. učiteljske škole u Kastvu poslali su i Hrv. učit. društvu, »Narodna Prosvjeta za Istru u Pazinu« spomenicu, što ju niže donasamo. O spomenici raspravljalo je pod predsjedanjem kotar. učit. predstavnika učiteljstvo ovih kotara: Pazin, Pula, Poreč,

Kopar, Lošinj i Krk. Posvuda je prihvaćena rezolucija, da društvo učini shodne korake za premještenje učiteljišta u shodnije mjesto, i da se spomenica đaka tiska u »Narodnoj Prosvjeti«, što ovime i činimo.

Pod dojmom spoznaja, da prilike i duh sadašnjega doba polažu na dužnost pučkog učitelja veliku težinu i velike pretenzije, te osvjedočeni, da nam ambijent ovog mjesta ne može da pruži onoga, što bi morala da poda okolina đaku, sakupismo se, te stvorismo slijedeću:

Spomenicu.

Molimo, a u ime naroda i njegovoga napretka tražimo, da se učiteljska škola ne podigne u Kastvu, jer ovaj ne odgovara ni za koju srednju, a najmanje pako za jednu učiteljsku školu, s razloga, što ovo mjestance

a) niti iz daleka ne odgovara pedagoškim zahtjevima. Đaci su ovdje prepušteni sami sebi; ne mogu da dobiju pogleda na život i svijet; nemaju nikakvih pobuda za kulturne osjećaje; ne dolaze u dodir s inteligencijom, te im je skroz nemoguće, da si steku onu okretnost, koju mora svaki učiteljski kandidat da sa sobom donese, kad stupi na polje rada, kad nastupi svoju službu. Samim su ambijentom, u kojem se kreću, moralno prisiljeni, da padnu u duševno mrtvilo i čamu ili da u zapušanim krčmama trate vrijeme i truju život.

b) Komunikacije su ovog mjesta vrlo loše ili bolje nikakve.

c) Sadašnji kontigenat preparandista, koji su nastanjeni u Kastvu, iznaša oko 60, pa i ovi jedva da su našli stana, a ima slučaj, gdje zbog nedostatka stanova, dvojica u jednom krevetu spavaju, nekoliko đaka stanuje s istoga razloga u krčmi. Što bi bilo istom onda, kad bi broj đaka narasao do stotine?!

d) Sobe ne odgovaraju higijenskim propisima; nemaju dosta svijetla, nijesu dovoljno prostrane. Ima slučaj, gdje se kandidat radi preuske sobe u krevetu niti ispružiti ne može! Ima soba, u kojima đaci stanuju nad živinskim stajama.

e) Stanovi su razmjerno preskupi. Dok đaci u Pazinu i u Koprju plaćaju u prosjeku mjesečnih 36 K, plaćaju u Kastvu 42 K. Ima među namu đaka, koji su u Koprju plaćali mjesečno za stan 28 K, dok ovdje moraju 40 K. Stanodavke provele su među sobom organizaciju, te nikoja ne smije da primi đaka ispod stanovite cijene. Da se ovdje učiteljska škola sagradi, gazdarice bi nas, siromašne seljačke sinove, još većma gulile. Mi bi i naši budući sudrugovi došli pred tešku dilemu: ili se pokoravati egoizmu stanodavka ili napustiti školu!!

f) Otkad su ovdješnji ljudi saznali, da se među nama pokrenula ideja, da se učiteljska škola makne iz Kastva, zaprijetili nam, da će otlese nama i našim došastim sudrugovima biti ogorčan i oteščan život.

g) Da se Kastav do grada nikad razvit ne će, o tom nitko ne sumnja, jer je izoliran i nema uvjeta za razvoj.

Uvaživ sve navedene razloge i činjenice, te obzirom na to, da je učiteljska škola narodna institucija, cijenimo se u pravu i čutimo dužnima tražiti, da se udovolji našim željama i zahtjevima, jer želje naše želje su ogromne većine našega naroda u Istri. U protivnom slučaju bili bismo prisiljeni, da posegnemo za najskrajnijim sredstvima, te da najenergичnije tjeramo mak na konac.

KASTAV, dne 12. I. 1909.

Slijede potpisi šezdesetorice đaka.

Dalmatinska pokrajinska učiteljska konferencija.

Prošle godine od 7. do 12. rujna obdržavala se u Arbanasima kod Zadra sedma pokrajinska učiteljska konferencija. Poslovni red imao je 20 točaka. Uz konferenciju bila je priređena također izložba ženskih ručnih radnja. Na skupštinu bilo je pozvano do 90 članova. Dne 6. rujna bio je predsastanak. Članovi su imali prilike, da učine dva izleta; jedan u okolicu Zadra na šumske državne nasade, a drugi u Vranu. Kod izleta pratili su ih državni vještaci, koji su im išli u svemu na ruku. Konferenciju su počastili poglavice državnih, pokrajinskih i crkvenih vlasti i nekoja gg. narodni zastupnici. Predsjednik konferencije bio je pokrajinski školski nadzornik g. Antun vitez Ströll. Glavnije točke poslovnoga reda bile su: Crtanje u pučkoj školi po slobodnijim metodama; ustanoviti normalne osnove za pučke škole i za ponavljaonice; na koji bi se način moglo najbolje udesiti poučavanje zemljopisa po odsjecima, a ostalih stvarnih nauka po ciklusima u raznim vrstama općih pučkih škola; o načelima, po kojima se mogu prirediti posebne nastavne osnove na temelju normalnih; raspoređenje računskog učiva u raznim kategorijama općih pučkih škola po Močnik-Kraus-Habernalovoj računici s obzirom na zahtjeve nastavnih osnova; postaviti temeljna načela, po kojima bi se imao sastaviti školski red (§ 86. def. škol. i nast. reda); ustanoviti, koliko je moguće jednolične nazive za razne vrste ženskih ručnih radnja u pučkim školama; o poučavanju anal-fabeta po Anderličevoj metodi.

Iz govora predsjednikova doznajemo, da je zadnja pokrajinska konferencija bila prije 8 godina t. j. 1900. Vlada daje 300.000 K za pučko školstvo u Dalmaciji. Troškovi za pučku nastavu za godinu 1908 iznose oko 1,600.000 kruna. Koncem godine 1907. bilo je u pokrajini 430 javnih i 25 privatnih općih pučkih škola, a uz to 6 javnih i 2 privatne građanske škole. Građanske škole polazilo je 401 dijete, a pučke 55802 djece. Na građanskim školama bilo je namješteno 33, a na pučkim školama 789 učiteljskih sila. U ovom nisu računani redoviti ni pomoćni učitelji vjere, ni pomoćne učiteljice za ženski ručni rad, a ni drugi pomoćni učitelji.

U cijeloj Dalmaciji ima 9'6% pučanstva u pučkim školama. Prama broju pučanstva faktično pohađa školu samo 69%. Na četvornom kilometru je 44 djece, što polaze pučku školu. U Dalmaciji pak ima 46 stanovnika na četvornom kilometru. Poprečno dolazi 71 dijete na svakog nastavnika pučkih, škola. —

U završnom govoru rekao je predsjednik između ostalog: Radi što boljeg uspjeha u školi potrebno je pak, da učitelj bude izrazita pedagoška ličnost; da se po vlastitom proučavanju dječje duše i razmatraju narodnih potreba osovi na vlastite noge. Tko samo ponavlja, što je od drugih čuo može biti dobar pedagoški fonograf, ali nije dobar učitelj. Svoje, pa i tuđe

znanje i iskustvo treba znati prilagoditi raznim prilikama. Istaknuo sam ovo, da napomenem, koliko se zahtijeva od pravoga učitelja, i kako je težak put što vodi k savršenstvu u učiteljskoj struci.

Savršenstvo je dakako ideal, za kojim je težiti, i ako ga se ne može postići. Da se njemu što više približimo, nije druge nego neprestano se boriti, da se uklone zapreke, što se nađu na putu. Ali ništa za to. U borbi je život. Vi ste, gospodo, tome već navikli. Poteškoće nijesu slomile vašu volju: vi nijeste klonuli duhom. Ustrajte u dobru, u nadi bolje budućnosti.

Kad se vratite svojim kućama, kazujte o ovoj našoj konferenciji svojim drugovima i drugaricama i izručite im moje pozdrave!

Barbalić.

Naše školske zgrade.

Članak »Moderna uzor-škola u Istri« u posljednjem broju »Narodne Prosvjete«, prizvao mi u pamet jednu anekdotu od prošlih praznika. Sastao sam se naime sa kolegom Š. — bratom Slovincem iz Štajerske, koji se upravo vraćao iz naučnog putovanja iz Švicarske, te razlažuć mi tamošnje školske prilike u tako ružičnim bojama, da sam više puta duboko iz srca uzdahnuo, kad će kod nas biti tako, med ostalim ga upitah, kakove su tamo školske zgrade.

— Prave univerze nasproti našim na Štajerskem; mi ih še sto let nevstignemo, odgovori ovaj.

— A jeste li vidjeli naše školske zgrade po Istri? upitah dalje.

— Vi pa še sto let nevstignete nas na Štajerskem.

— To znači, da mi ne ćemo dostignuti u tom pogledu Švicu još cijelih dvjesta godina, primjetih bolno.

Nego tu ne koristi kukati, tu bi se jednom trebalo ozbiljno prihvatiti posla, da se tu stvar u red privede. Iskustvo nas uči, da se žalibože od nekih naših općina ne da ništa očekivati i da će proći valjda i preko dvjesta godina, ne da dostignemo Švicu, nego da se i korak dalje pomaknemo. Poznamo neke naše škole već preko 30 godina, koje su već tad bile nikakve, a kakve ćete da budu sada, al su ipak za »školu« dobre.

Trebalo bi promijeniti zakon, da sama zemlja preuzme školske zgrade u svoju režiju, pa makar na trošak dotičnih općina. Od novog sabora očekujemo, da će i u tom pogledu štogod korisna učiniti.

Bodul.

Statistika gimn. i realni početkom škol. god. 1908=09. u Austriji.

Pokrajine i broj stanovnika (god. 1907.)	Gimnazije											Realke			
	Muška gimnazija	Broj učenika	Ženska gimnazija	Broj učenica	Realne gimnazije	Broj učenika	Realke i više gimnazije	Broj učenika	Realna gimnazija i više realka	Broj učenika	Ukupni broj gimnazija i nastavni jezik	Ukupni broj učenika	Ukupni broj učenica	Realke i nastavni im jezik	Broj učenika
Donja Austrija 3,401.574	24	8892	1	332	4	742	6	1683	—	—	35 njem.	11317	332	23 njem.	9021
Gornja Austrija 853.821	7	1973	—	—	1	217	—	—	—	—	8 njem.	2190	—	2 njem.	746
Salzburg 209.004	2	557	—	—	—	—	—	—	—	—	2 njem.	557	—	1 njem.	322
Štajerska 1,415.620	10	3070	—	—	—	—	—	—	—	—	10 { 9 njem. 1 nj.-sl.	3070	—	7 njem.	1676
Koruška 374.923	3	969	—	—	—	—	—	—	—	—	3 njem.	969	—	1 njem.	397
Kranjska 518.856	7	2026	—	—	—	—	—	—	—	—	7 { 2 njem. 1 slov. 4 nj.-sl.	2026	—	2 njem.	799
Primorje Trst 196.952 Borovci 244.487 Istra 369.464	6	2387	—	—	—	—	—	—	1	175	7 { 3 njem. 3 tal. 1 hrv.	2562	—	4 { 3 njem. 1 tal. (1 tal.)*	1961
Tirol i Voralberg 1,033.748	12	3425	—	—	—	—	—	—	—	—	12 { 9 njem. 2 talij. 1 nj.-ta.	3425	—	5 { 4 njem. 1 tal.	900
Češka 6,610.594	54	13549 (od tih 563 učenice)	3	573	8	1900	4	1146	—	—	69 { 32 njem. 36 češk. 1 češ.-nj.	16032 (563) (573) 1136	—	44 { 16 njem. 28 češ.	15169
Moravska 2,553.405	30	7936	—	—	—	—	—	—	—	—	30 { 14 njem. 16 češk.	7936	—	33 { 16 njem. 17 češ.	8900
Šleska 736.996	8	1969	—	—	—	—	—	—	—	—	8 { 6 njem. 1 češka 1 poljs.	1969	—	4 njem.	1511
Galicija 7,817.005	54	30633	8	1413	—	—	—	—	—	—	62 { 1 njem. 55 polj. 6 rut.	30633	1413	11 poljskih	3764
Bukovina 783.252	9	4561	—	—	1	87	—	—	—	—	10 { 4 njem. 1 rut. 5 utrakv.	4648	—	1 njem.	719
Dalmacija 625.948	5	1412	—	—	—	—	—	—	—	—	5 { 1 talij. 4 hrvat.	1412	—	2 { 1 talij. 1 hrvat.	489
Cislajtanija 27,725.749	231	83359	12	2318	14	2946	10	2829	1	175	268 { 127 njem. 53 češke 56 polj. 6 talij. 7 ruten. 5 hrvat. 1 slov. 12 utrakv.	88746 2881 91627	2881	141 { 79 njem. 45 češk. 11 polj. 4 tal. 1 hrv. 1 utrakv.	46375

* u Pazinu ubrojena u gimnazije.

Književne obavijesti.

Mladi Istran br. 2.

U ovom broju je na prvom mjestu »Priča o sirotanu Iviću«; napisao ju je naš pjesnik Rikard Katalinić-Jeretov.

Sirotan Ivić dolazi do kovačije; kovač ga otpravi. »Sirotan dođe k »noštromu«; on ga pogladi i otpravi. Sirotan se uputi k pastiru; i on ga ljubezno otpusti. Napokon dođe siroče k sv. Petru u nebo.

Dočim su ga spomenuta trojica ljubezno primila, »zamljaska nekud stari sv. Petar« . . »koji je uvijek od navike onako mrmljao«. Taj čangrižljivi sv. Petar pođe k Isusu, pa mu pripovjedi o sirotanu i »nasmija se slatko«. —

Prije svega to nije naravski; jedan, koji »mljaska«, koji uvijek »mrmlje«, taj se ne može neposredno zatim, kad je govor o istoj stvari — »slatko nasmijati«.

U drugu ruku ne pojmom, zašto da baš sv. Petar bude onako nečovječan, okrutan, (ne znam dopatka za biće, koje se smije ubogaru, kad za pomoć prosi i zaštitu) s bijednim Ivom.

Ovu pričicu mogao je urednik tako promijeniti, da je vlastitost, koju je pripisao sv. Petru, prenio na — recimo — noštromu ili pastira, a vlastitost ovih ljudi na sv. Petra.

Dobar je drugi članak o potresu u Italiji. »Selo bez škole«, »Mali mučenik«, »Ubogi Toma«, »Tomo plače od sreće« lijepi su članci. »Kraljevićeva smrt« je također lijep sastavak. »Nad oblacima« je poučan članak. »Lutkica je umrla« od Barba Rike ne valja. »Što sam čuo, to i pripovijedam«, veli Barba Rike, no urednik kao učitelj dobro zna, da se ne smije djeci pripovijedati sve, što se čuje; čut će i vidjeti i sama djeca dosta zla — žali-bože. — Ono, što piše »Tončić« pod naslovom »Iz moje torbice« vrlo je lijepo.

Baćić.

»Vijenac jedno- i dvoglasnih pjesama za mladež pučkih škola«.

Sabrao i dvoglasno uredio J. N. Sprachman, c. kr. učitelj glazbe.

Baš kao naručena izašla je ova pjevanka pred par dana i to u c. kr. nakladi škol. knjiga u Beču.

Cijena joj je 1 K 10 h. Da je 1 K, bilo bi ljepše i — bolje.

Steta također vječna, što knjiga nije vezana. Broširana je doduše dosta čvrsto, no ipak nema toliko otporne snage, a da bi bila kadra odrvati se zubu vremena, koji znađe na škol. knjizi glodati do 6, a kadšto i više godina.

Knjiga je razdijeljena na 6 odsjeka (6 šk. godina), a na koncu ima zgodan do-datak.

Za svaku školsku godinu odmjereno je 15 pjesama. Što se tiče viših razreda, moglo je unići više komada, jer odraslija djeca brže shvaćaju. Gospodin je sastavljač valjda i imao ovo na umu, nu ipak je ostao pri jednakom broju, jer vježbanje u dvoglasnom pjevanju iziskuje svakako više vremena, nego li to biva pri jednoglasnom pjevanju.

Što se pako tiče izbora teksta i melo-dije, te njihovog međusobnog spoja, bio je g. Sprachman osobito sretne ruke.

Nije to bogme lak posao priudeliti knjigu za djecu pučke škole. Stotinu moraš imati obzira, dok izabereš zgodan tekst, a kad si ga našao, eto ti neprilike, u kakvo da ga zaodjeneš glazbeno ruho. Pri tome valja da u prvom redu paziš na to, u kojim se razmacima smije kretati melodija određena za stanovitu škol. godinu. Ovo u ostalom ne bi bila nikakva poteškoća, kad bi sastavljač smio sam da ishitri svoj napjev, nu ovdje se od njega zahtijeva, da upotrebljava lih narodne motive.

Je li g. sastavljač udovoljio ovom zahtjevu?

Jest, i to u potpunoj mjeri. Nema u ovoj pjevanci ni trunka tuđinstine, već golo narodno biserje, koje je marna ruka potražila u našem narodnom blagu.

Vrlo mi se sviđa i to, što je podmetnut kajdama čitavi tekst, a ne samo prva kitica. Ovako će djeca i nehotice gledati u kajdu, koja se nalazi nad pojedinim slogom. Ovdje mi je reći, da pjevanci manjka kratka uputa za pjevanje po kajdama. Njemačke pjevanke to imaju i ne bez svrhe.

Kako jur spomenusmo, udešene su pjesme za više razrede dvoglasno. Nekoji su za, a ima ih i proti dvoglasnom pjevanju u

pučkoj školi. Potonji vele, da je jedno-glasno pjevanje nekud krepće, jedinstvenije.

»Unisono« doista na vanredan način djeluje svojom impozantnosti, no ja ipak dvo-glasno pjevanje, i to s jednostavnog razloga, jer i naš puk u Istri te uopće u primorskim krajevima pjeva u — duettu.

Što da kažem o dodatku? »Slove ac i Hrvat za uvijek brat i brat«. Ove su nam riječi i mile i drage, pa će zacijelo svakog učitelja razveseliti, kad bude našao u pje-vanci i nekoliko obljubljenih narodnih slo-venskih pjesama.

Osim ovih ima nekoliko i hrvat-kih narodnih popijevki i to za odraslu mladež.

Dodatkom moći će se okoristiti ponaj-pače naši učitelji orguljaši, jer je g. sa-stavljač umetnuo i nekoliko crkvenih ko-mada i to za dva glasa.

Sve u sva. Knjiga je ova kao stvorena za dječije ruke, pa valja s toga i nasto-jati, da ju nabavi ako ne baš sva, a to barem velika većina naše školske mladeži.

M.

Vinogradarstvo.

Napisao Ivan Rittig, kr. vladin povje-renik za vinogradarstvo i voćarstvo, upra-vitelj petrinjske vinogradarske i voćarske škole. Ovu lijepu i korisnu knjigu predao je pisac na rasprodaju našoj »*Ćirilo-Me-todskoj knjižari*«, Zagreb, Preradoviće-*trg br. 4.* Cijena je knjizi K 2.50. Knjiga obuhvaća 13 tiskanih araka; u njoj ima 87 najnovijih i najvažnijih slika.

Knjigu smo dali na ocjenu strukovnjaku, c. kr. učitelju poljodjelstva i upravitelju »Uzornog gospodarstva u Pazinu«, gosp. Trampužu, i on nam o knjizi ovo piše:

»Pročitao sam knjigu. Što se struke tiče, nalazim ju posve dobrom i preporuke vrijednom, a to tim više, pošto — u ko-liko je meni poznato — hrv. litera ura ovako sistematično izrađene knjige do sada nije imala. Vidi se, da je knjiga na-pisana od stručnjaka, koji je teoretički i praktično potpuno upućen u stvar. Knjiga je pisana krasnim jezikom, pa je i stoga prikladna i za opetovnice i za ratarske škole«.

Nijedan naš posjednik u Istri ne bi smio biti bez ove korisne knjige. Razumjet će iu svatko, jer je pisana baš za puk.

Srkulj: Pregled opće i hrvatske povjesnice.

2. izdanje. Zagreb, 1909. Ta je knjižica u málom džepnom obliku (ima 124 str.)

učiteljima i ljudima, koji su nekada po-vijest učili, dobra priručka za orijentaciju u političkoj povjesti hrvatskoj, austrijskoj i svjetskoj (stari, srednji, novi i 19. vijek) za pripravu u školi, za život i ispit ospo-sobljenja. Listajući je našli smo pogrješku na str. 55., gdje stoji »Leon XIII.« mjesto »Lav X.« To je prva knjižica ove vrsti u hrvatskoj literaturi. Preporučamo. Na-ručite kod uredništva u Pazinu i pošaljite 80 h. + 10 h. za poštarinu.

Priručni rječnik tuđih riječi i fraza«.

Za praktičnu porabu pri čitanju i pi-sanju. Sastavio Vinko Šeringer, ravnajući učitelj.

Potrebna je ovo knjiga za svakoga, koj se bavi pisanjem i štivom. Od osobite je važnosti za one, koje zanima čitanje po-litičkih i znanstveno-kritičnih članaka.

»Moram priznati — veli u uvodu svoga rječnika naš kolega g. Šeringer — da su mi, čitajući novine, dodijali mnogi tuđi izrazi, kojih znade biti po 50 u jednom samom broju. Radi toga stao sam vaditi iz novina sve najobičnije tuđice od kojih evo složilih priručni rječnik s hrvatskim tumačenjem i t. d.«

Neka si nabavi svaki naš učitelj ovaj zgodni rječnik; poslužiti će mu dvojako. U jednu ruku bit će mu tumačem tuđica, a u drugu olakotiti će mu saobraćaj s onim elementima, koji hoće da nam imponiraju sa — par tuđih fraza... Sapienti sat!

Ronjgov.

Praktični rječnik, II.

Dra. Ivana Scherzera: Hrvatsko-nje-mački dio, izašao je, te se dobiva u »Knji-žari i papirnici Ćirilo-Methodskih zidara«, Zagreb, Preradoviće-*trg br. 4.* Vanjske naručbe otpremaju se smjesta. Cijena uve-zanom drugom djelu jest K 2.60.

Lične i školske vijesti.

Naši novi članovi.

U naše učiteljsko društvo pristupiše slijedeći članovi:

Marija Jericijo, učit. Tinjan

Emilija Paglavec, učit. Tinjan

Škrbec Jelica, učit. Kršan

Ivanka Sajević, učit. Cres

Marija Vuković, učit. ručnog rada Mali Lošinj

Viktorija Petrović, učit. Ferenci

Hermína Begović, učit. Račice
Pavica Marčelja-Galović, učit. Klana
Marko Zlatić, učit. Lanišće
Vanik Ivan, učit. Pazin
Zović Ivan, učit. Pazin
Radić Mijo, nadučit. Malinska
Gršković Jerko, učitelj Punat
Josip Sirotić, učitelj, Slum, prestupio u
I. red.

Zdravi bili i veseli!

Još ima u Istri desetak hrv. što učitelja
što učiteljica, koji nisu u našem društvu.
Kolo čeka. Dođite. Sloga stvara čudesa!

Iz kotara Volosko:

C. k. kotarsko školsko vijeće u Voloskom obdržavalo je sjednicu dne 19 t. g., iz koje priopćujemo slijedeće:

Ovjerovljuje se pročitani zapisnik; predsjednik priopćuje, da je umirovljen Miroslav Grosman, nadučitelj u Kastvu; preporučaju se molbe K. M. u P. i V. P. u L. za doznačenje odnosnih petgodišnjih doplataka, dočim se povraća takovu molbu E. T. u P. na popunjenje, a F. Z. u L., jer preuranjena; preporučaju se molbe V. M. u B., F. R. u Z. i M. H. u Sv. M. za potpore; preporuča se molbu učiteljske udove I. G. u L. za odmjerenje mirovine po novom zakonu; preporuča se molbu vjeroučitelja J. P. u R. za remuneraciju; predlaže se ustanovljenje javne pučke škole u Dragi Mošćeničkoj, te ekspoziture na Kantridi i proširenje pučke škole u Zametu na trirazrednicu.

C. kr. kotarsko školsko vijeće u Krku držalo je 26. siječnja 1909. sjednicu, iz koje vadimo:

Zapisnik posljednje sjednice od 21. VII. 1908. se odobrava.

Priopćuje se: a) učitelju I. Mahulja podijeljen je naslov »ravnatelja«; b) učiteljice P. i P. umirovljene su; c) predlog učit. skupštine u Puntu, da praznici počimlju od 15 VII. jest odobren, a za druge predloge izjavlja zemaljsko vijeće, da će ih po mogućnosti uzeti u obzir, dočim izvješće o toj skupštini uzimlje sa zadovoljnošću na znanje; d) radi ospica bile su zatvorene škole u Krku i Omišlju; e) molbe za potpore i remuneracije od posljednje sjednice još nisu riješene; f) za stalno namještenje učiteljice u Krasu još nema odgovora, za Dubašnicu imenovana je učiteljica Kraje, za sv. Vid učitelj Filičić, za Vrbnik i Punat nitko, za Bašku

učiteljica Bolković, a od tamo je premještena gđica Širola na Kornić privremeno, dalje u Omišalj podučiteljica Mušković, u Poljca Kos, na Vrhu Katunar, u Vrbnik gđica Volarić, u Punat Gršković, a u Dubašnicu Prosen; g) ukinuta je poludnevna obuka na ženskoj školi u Vrbniku, u Puntu i Korniću; h) Omišaljska se škola raširila na četverorazrednicu; i) u Dubašnici bio je kroz praznike risarski tečaj dobro posjećen; k) poduzelo se akciju, da se u kotaru ustroji čim više zabavišta.

Izvješće o stanju i razvitku pučkih škola u kotaru kroz doba od 1906.—1909. prima se do znanja, a iz toga vadimo, da je u krčkom kotaru danas 6 jednorazrednica, 12 dvorazrednica, 1 dvorazrednica paralelkom, 2 trirazrednice i 1 četverorazrednica, koje su sve popunjene bilo stalno, bilo privremeno.

Predlog, da se ovogodišnja kotarska učit. skupština pozove za dane 21. i 22. svibnja u Dubašnicu prima se. Isto tako, da se raširi ženska škola u Puntu na trirazrednicu, a mješovita u Korniću na dvorazrednicu.

Odlučuje se otvoriti natječaj za učitelja u Krku, Vrhu, Poljicah, Dubašnici, Korniću i Baški. i za učiteljice u Omišlju, Puntu, Risiki i Baški.

Jedan učitelj pita petgodišnji doplatok, jedan nagradu, jedan pripomoć za bolest, što se sve usvaja.

Stavljaju se do znanja novi školski zakoni za Istru i provedba istih u kotaru. Napokon se predlaže, da se ustanovi jedno mjesto stalnog suplenta u kotaru, koji bi nadomješćivao onih, koji bi bili na dopustu zbog bolesti.

Prva hrvatska nadzornica

za stručne škole i za sve škole u Hrvatskoj i Slavoniji za ručni rad i kućanstvo imenovana je ovih dana. To je gospođica Klotilda Cvetišić, ravnateljica kr. zemalj. stručne škole u Zagrebu.

Posve pravedno. Muškarac nije za ova područja ženske naobrazbe — za ručni rad i kućanstvo.

Gđica Cvetišić je na svojim putovanjima po gotovo cijeloj Evropi stekla ogromno iskustvo u svojoj struci. Bila je najprije prvom ravnateljicom više djevojačke škole u Osijeku. Na poziv bugarske vlade otišla je u Sofiju kao prva direktorica državne djevojačke gimnazije. Sadašnji Car Ferdi-

nand podijelio joj za zasluge red i pismeno joj izrazio priznanje. Iz Sofije pozvana bude 1892. u Zagreb za ravnateljicu onda utemeljene kr. zem. stručne škole.

Elza Kučera, doktor filozofije.

Ovih je dana na sveučilištu u Zürichu nakon dovršenih nauka iz područja filozofije i povijesti umjetnosti »summa cum laude« promovirana na čast doktora filozofije Elza Kučera.

Elza Uhliř, magister farmacije.

Dne 23. siječnja o. g. promovirana je ta prva hrv. farmaceutka na čast magistra farmacije na hrv. sveučilištu u Zagrebu.

Nobelove nagrade.

Kako je poznato, ostavio je švedski tehničar Alfred Nobel skoro sav svoj imetak u tu svrhu, da se svake godine nagradi nekoliko osoba za znatne zasluge na raznim područjima znanja i umijenja. Svaka nagrada je 200.000 kruna. Od ovogodišnjih sretnika je i učiteljica Selma Lagerlöf.

Ovo je prviput, što je ta nagrada podijeljena i ženi. Ona je polazila preparandiju u Stockholmu. Godine 1885. bje namještena učiteljicom na višoj djevojačkoj školi u Landskroni. U toj samini počela se baviti lijepom knjigom. Prva njezina djela su: »Göste Berling« i »Nevidljivi okovi«. Vlada njoj podijelila trajni dopust i izdašan stipendij za daljnje usavršivanje i naobrazbu i za putovanja. Najveće cijene je njezin roman »Jerusalem.«

Njem. učiteljski domovi.

Nedavno kupila je »Sveza njem. učit. društava« u Lovranu neku vilu za 80.000 K. U Beču imaju njemačke učiteljice svoj dom, a to je jedna trokatna kuća, koja opsiže dvije ulice. — U Njemačkoj imaju do 25 takvih učiteljskih domova, a svrha im je, da u njima otpočinu i da se oporave umirovljeni učitelji i bolesni. — U Zagrebu opstoji učiteljski dom. — Hrvatske učiteljice se spremaju da si pripreve u Hrv. Primorju svoj Sanatorij. Kad će hrv. učiteljstvo Istre imati svoj dom! Mičimo se.

Širenje mađarskih škola.

U 25 godina osnovano je u Hrvatskoj 46 mađarskih škola. Pod Rauchom osnovane su 32 mađarske škole.

Naš državni dug.

Po izvještaju nadzornoga odbora u carevinskom vijeću iznosi državni dug na kraju lipnja 1908. 9.975.547.372 K. Od toga je zajednički dug 5.249.253.234 K a samo austrijski 4.726.294.137 K. $\frac{1}{10}$ za zajednički dug 212,2 mil. K a $\frac{1}{10}$ za austrijski 187,2 mil. K. Proti stanju od 31. XII. 1907. poskočio je cijeli državni dug za 141,4 mil. K. — Veselo!

Ces. kr. pokr. školsko vijeće

uz privolu zem. odbora podijelilo je učiteljici u Šijani (Pula), Albini Juras, dopust, da uzmogne ići u Beč, da se osposobi za podučavanje kućanstva (kućna ekonomija).

Kad živimo u eri ravnopravnosti, uvjereni smo, da će oblasti dati i našim učit. silama dopust za daljnje izobrazivanje. Poskusite pitati!

Članom c. kr. pokr. škol. vijeće za Istru imenovan je direktor c. kr. realke u Puli, Dr. Ruggero Felice Solla

Školskim upraviteljem III. reda u Materiji imenovan je Antun Marčelja.

Jerko Gršković imenovan je podučiteljem na muškoj školi u Vrbniku.

Odlučeno je imenovati namjesnoga učitelja na muškoj školi u Kastvu, dok bude umirovljen Miroslav Grosman.

Za god. 1908./1909. dodijeljene su izvanredne učit. osobe školama u Vrtenelju, Motovunu, Bujama, Novojvasi kod Vrtenelja, Dobrinju, Rovinju, Balama, Tinjanu, Žminju, Pazinu, (šesta sila na hrv. školi) i Milju.

Kuratorij strukovne škole u Kastvu dobio je 1000 K potpore za god. 1908./1909., a onaj za gradsku obrtnu školu u Puli 4000 K.

Na uspomenu 60-godišnjeg vladanja Njeg. Veličanstva odlučila je komisija za posumljenje Krasa utemeljiti stipendij od 500 K za siromašnoga đaka Istranina, koji uči c. kr. višu šumarsku školu u Beču, i početi s velikim nasadom na otoku Cresu; taj će nasad nositi ime »Šuma Frana Josipa I.«

JAN BAŠTA

Schönbach kod Egera (Cheb) Češka.

Najčვენija tvrtka glazbila, poznata na sve strane sa svoje solidnosti, preporučuje p. n. gg. učiteljima zborovodama i t. d., gusle za koncerte i orkestre, viole, čele, base, citre, kitare prvog reda, prikladnog zvuka i lakog tona, drveća i limena glazbila, osobice garantirane izdržljive žice za sve nástroje, potpune gusle za vještake sa lijepim likom u drvenoj kućiji, franko poslato (za 9, 10, 12 i 15 tor.)

Cijenici badava i franko.

Najistinitiji neposredni izbor za nabavu.

Sva glazbila opravljaju na domać vještaki i računaju na najjeftinije.

Stare gusle i čela izmjenjuju se sa novima. Prvi neposredni izbor za nabavu gramofona i najpoštenijih ploča.

Vele štovani gospodine!

Poslane gusle kako ukusnom opremom tako i prikladnim glasom zadovoljile me u potpunosti.

Uvjeren sam, da je dužnost svakog svjetskog Čeha, da gudačacke potrepštine nabavlja kod Vaše tvrtke, jer se u realnosti ne može s Vama taknuti nijedna tvrtka. Želim Vam lijep napredak u slavlju dobrog glasa i jesam prijateljski odan.

Fr. V. Mohal, upravitelj škole.

L. 29. XII. 1906.

Na kupnju iz druge ruke od proizvođačaca, obratite se izravno na nas.

Štovani gospodine!

Kad bih mog'o, toplo bih Vam slusao desnicu za solidnu i jeftinu posiljku znamenitog glazbila od Vaše tvrtke. Ništa nije izgubilo, a dobilo je zvučnost, obao ton i lako se vlada njime. Vaša me je tvrtka iznenadila. Sretan Vam bio trud! Sa pozdravom

Malenovica, 17. rujna 1904. J. Pládek, učitelj.

Milijade pohvalnih priznanja od p. n. gg. učitelja i zborovoda svjedoče o izvrsnosti i valjanosti prodanih glazbila.

Originalne korice

„Narodne Prosvjete“
i „Mladog Istrana“

dobivaju se u

Narodnoj tiskari, knjigovežnici i papirnici

LAGINJA i DR.
PULA, Via Giulia 1.

Cijene koricama:

PROSVJETE sa poštarinom K 140.

ISTRANA „ „ „ —60.

Na uvaženje!

Častim se saopćiti, da sam nakon osamgodišnjeg svog rada proširio i preuredio znatno svoj posao, a da time udovoljim najraznolikijim zahtjevima štovanog općinstva.

Preporučam sve potrepštine školske, uredovne i zasebne, koje zasjecaju u **knjižaraku, papirničarsku, knjigovešku i tiskarsku struku.**

Na skladištu imadem veliki izbor pedagoških, povjesnih i narodno-gospodarskih knjiga, te nagradnih knjiga za mladež i za narod, onda pjesmarica, slikovnica, hrvatskih muzikalija za sva glazbala i pjevanje, molitvenika, nabožnih knjiga i koledara.

Primam pretplate na sve časopise, književne i modne listove.

Držim na skladištu Čirilo-Methodske marke, papiriće, tuljičice, olovke, brisala, razglednice i listovni papir.

Svaka narudžba izvršuje se najbrže i najsolidnije.

Sa veleštovanjem:

Knjižara, papirnica i knjigovežnica

IVAN NOVAK - PAZIN.

UTEMELJENA

GODINE 1894.

o TELEFONA BROJ 38. o

o POŠT. ČEKA BROJ 80.287. o

≈ ≈ Papirnica. ≈ ≈

Tvornica pečata.

NARODNA TISKARA
= I KNJIGOVEŽNICA =

LAGINJA I DRUG.

ULICA GIULIA, 1. = PULA = ULICA GIULIA, 1.

Preporuča sl. učiteljstvu slijedeće
- navedene školske tiskanice: -
Alfabetički popis. - Glavni imenik.
Inventar. - Iskaz izostataka.
Iskaz o okolnosti učenika.
Iskaz djece o obvezatnosti po-
laska škole. - Ispitna svjedodžba.
Kronika. — Matica.
Namira vrhu učiteljske plaće.
Odlaznica. - Otpusnica.
Opravilni zapisnik.
Popis knjižnice. - Razrednica.
Svjedodžba polaznica. - Školske
obavijesti. - Tjednik.

Naručbeni koledar za g. 1909.

popisom svih školskih, općinskih, crkve-
nih, posujilničkih i sudbenopravnih
tiskanica, kao i popisom svakovrsnih
pisarničkih potreština.

Šaljemo na zahtjev franko i badava.